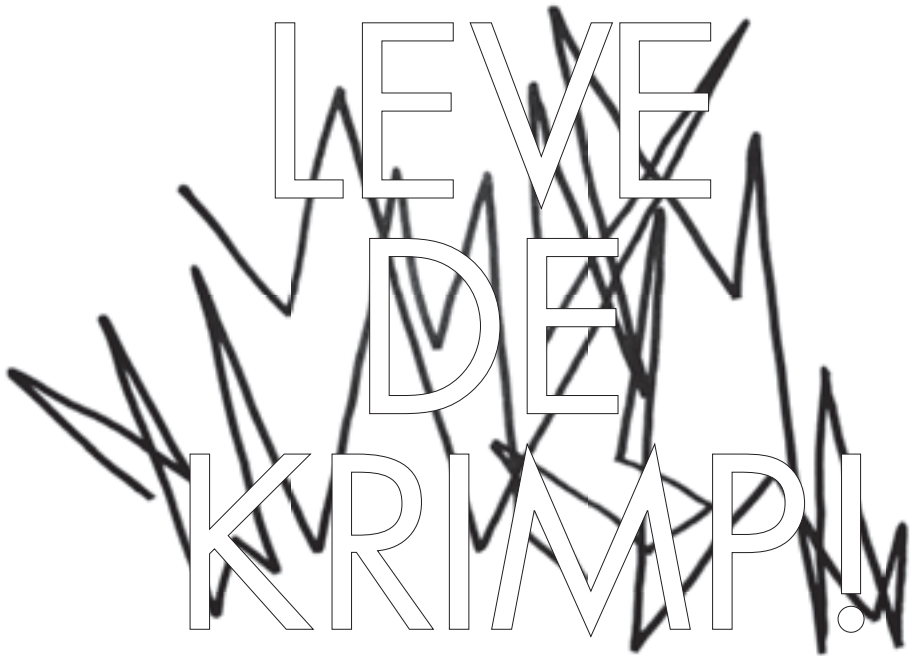

2039

2013

VOORWOORD

Rotterdam, maart 2013

Beste lezer,

U heeft een bijzonder voorstel in handen gekregen. Een voorstel dat u uitdaagt om deel te nemen aan het veranderen van paradigma's door met een totaal nieuwe blik te kijken naar ruimtelijke uitdagingen in ons land ten aanzien van onder andere krimp, open data en zelfbouw.

Een voorstel dat u vraagt medestander te worden van een alliantie die alternatieven formuleert voor prangende vraagstukken. Vraagstukken als de toenemende krimp in diverse regio's in Nederland, de behoefte nieuwe bouwtechnologie en -technieken op grotere schaal toe te passen, of de vraag hoe open data kan worden ingezet voor de publieke zaak. Veranderingen die in het licht van verschuivende verhoudingen tussen instituties, burgers en overheden juist nu besproken kunnen worden, en waarmee nu volop geëxperimenteerd kan worden. Bovendien zijn het vraagstukken die vandaag de dag, en zeker op afzienbare termijn van grote maatschappelijke, alsmede economische en ruimtelijke betekenis zijn.

Uw potentiële rol in de alliantie kan alle kanten op; mogelijk bent u bestuurder en kan uw stem veranderingen politiek mogelijk te maken. Wellicht bent u innovator en zoekt u, net als de teams naar experimentele ruimte voor uw technieken of methoden. Of u bent een betrokken en actieve burger die met tijd en kunde een bijdrage kan leveren. Mogelijk heeft u ook meer dan één rol binnen de alliantie. In ieder geval is uw kennis en ervaring van cruciale waarde om de ideeën en strategieën te realiseren die u op de volgende pagina's zult aantreffen.

Dit zogenaamde bidbook is daarnaast een innovatie op zich zelf. Door het bundelen

van krachten uit verschillende disciplines is een eerste alliantie gesmeed waarbij architectuur, design en e-cultuur gezamenlijk naar de opgaven kijken. Het voorliggende voorstel neemt daarmee al een voorschot op het transdisciplinaire karakter van de oplossingsrichtingen, en combineert kennis en kunde uit een scala aan professies om tot een gedragen experiment voor de toekomst te komen. Over de voorliggende voorstellen is reeds met een aantal benodigde partners van gedachten gewisseld en in sommige gevallen zijn de eerste berekeningen gemaakt ten aanzien van haalbaarheid of mogelijke impact van de voorstellen. Tenslotte zijn de ontwerpers gestart met het bijeenbrengen van partners voor de alliantie; daarmee wordt niet alleen een visionair toekomstbeeld geschetst, er wordt al volop geïnitieerd en geregisseerd aan de toekomst, en er wordt een lange termijn commitment uitgesproken.

De voorbije zes maanden hebben wij de evolutie van dit voorstel van nabij kunnen volgen. Van de ruwe opzet van het onderzoek tot het bidbook dat nu voor u ligt. Wij hopen van harte dat u de handschoen oppakt en actief zult gaan bijdragen aan de experimenten en de uitwerkingen die worden voorgesteld.

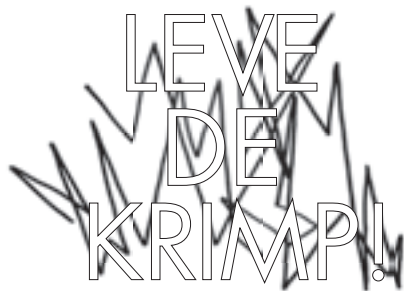
Wij wensen u voor de uitdagende fase die nu voor ons ligt net zo veel plezier toe, als wij de afgelopen maanden hebben gehad in de samenwerking met deze getalenteerde en energieke teams!

Guus Beumer

directeur Het Nieuwe Instituut (voorheen Nederlands Architectuurinstituut)

Michiel Raats

projectleider Studio for Unsolicited Architecture, Design & E-Culture

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	3
Introductie	5

I

Alternate Reality Game	6
<i>‘Leve de Krimp!’</i>	

II

1. Inhoudelijk kader	83
2. Methode Leve de Krimp!	94
3. Partnerschap	104
4. Team en klankbord	106
5. Colofon	112
6. Bronnen	112

INTRODUCTIE

Het beroepsveld van architectuur en stedenbouw is in verandering. De ontwerper heeft steeds minder een opdrachtnemende houding en steeds meer een pro-actieve, opdrachtformulerende attitude. In dit kader hebben het NAI, het Ministerie van I en M en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie het initiatief genomen voor de Studio for Unsolicited Architecture, Design and E-culture. Deze Studio biedt ruimte om het eigen-initiatief van de ontwerpsector te laten opbloeien. Het is een experimenteer-ruimte waar projectvoorstellen rondom maatschappelijk urgente thema's in een half jaar omgezet worden van 'ongevraagd advies' naar 'gevraagd advies'. Deze editie van de Studio is met name gericht op maatschappelijke vraagstukken waar een rol is weggelegd voor nieuwe media.

Studio Papaver is gefascineerd door krimp – bevolkingsdaling – een urgent maatschappelijk fenomeen waar zowel Nederland als Europa nu en in de nabije toekomst steeds meer mee te maken krijgt. Het verschijnsel krimp laat zien dat het kwantitatieve 'groeidenken' – meer mensen, meer geld, meer gebouwen, meer werkgelegenheid – niet langer houdbaar is. Er is een structurele mentaliteitsverandering nodig, waarin omgeschakeld wordt van het geloof in 'kwantitatieve groei' naar het denken in 'kwalitatieve rijkdom'. Krimp versnelt en dwingt dit veranderingsproces. Dus *‘Leve de krimp!’*

Studio Papaver heeft zich geconcentreerd op het ontwikkelen van een methode die bewoners in een krimpgebied aanspoort om slimme verbindingen te leggen tussen

diensten, kennis, en geld. Op deze manier kan de leefkwaliteit in een krimpgebied hoog blijven – of zelfs hoger worden – terwijl er minder mensen wonen. En niet onbelangrijk, door de vergrijzing bestaat de bevolking veelal uit ouderen. Deze ingrediënten vormen de basis van het voorstel *Leve de Krimp!*

Tijdens de Studio-periode is de methode uitgewerkt en is draagvlak gecreëerd voor deze aanpak van het krimpvraagstuk.

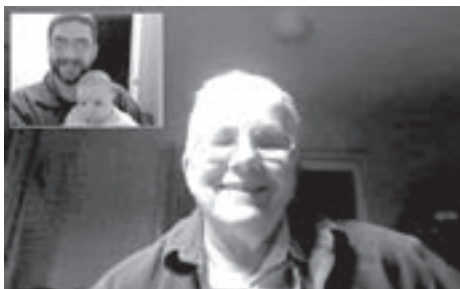
Dit bidboek bestaat uit twee delen: het eerste deel is een beeldverhaal van de methode en de toepassing ervan. De methode is in een kleinschalige vorm getest in de Achterhoek. De gehele verbeelding van de methode in dit bidboek is gebaseerd op de werkelijke resultaten van deze test: de aangedragen oplossingen komen van Achterhoekers die aan de test hebben meegewerkt en de geopperde partnerschappen komen voort uit reeds gevoerde gesprekken. Deel twee van dit bidboek vertelt de achtergronden, context, motieven en argumenten voor een dergelijke methodiek.

2039

'ACHTERHOEKERS' VEREENZAMEN DOOR SNELLE VERGRIJZING

"IK MIS TOCH WEL HEEL ERG HET CONTACT MET NIEUWE MENSEN"

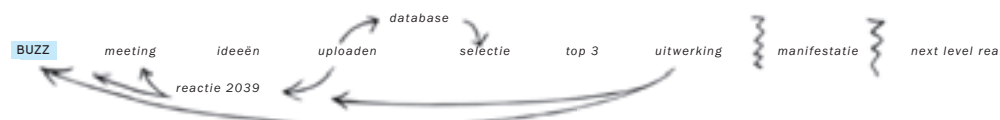

Iedereen voelt zich wel eens eenzaam of verlaten. Het gevoel van leegte, verdriet en soms van angst is universeel en hoort bij het leven. De definitie van eenzaamheid luidt: Eenzaamheid is het subjectief ervaren van een onplezierig of ontoelaatbaar gemis aan (kwaliteit van) bepaalde sociale relaties. Dat je weinig contact hebt hoeft niet per se te betekenen dat je eenzaam bent. In de Randstad was vroeger meer sprake van eenzaamheid dan in een krimpende regio als in de Achterhoek. In de Achterhoek waren onze sociale banden veel sterker, we konden op elkaar bouwen. Toch is er iets wezenlijks veranderd de afgelopen 8 jaar. In sneltrein vaart vergrijsde en ontgroende onze regio. Nu meer dan 80% van de Achterhoekse gemeenschap 65+ is, is een ander soort eenzaamheid ontstaan, ook wel bekend als het 'Greysyndrome'. De senio-

ren worden te weinig geconfronteerd met nieuw, jong en energiek leven waardoor ze steeds meer in isolement raken. De snelheid waarin dit is gebeurd is door iedereen onderschat. Sociaal maatschappelijke organisaties hebben kansen laten liggen om de gemeenschap hier aan te laten wennen en om een manier te vinden om hiermee om te kunnen gaan. Massaal worden nu voicechat apparatuur en programma's geïnstalleerd bij senioren om toch wat meer contact te krijgen met familieleden ver weg. Maar ook om contact te maken met andere, nieuwe en jonge mensen. Er wordt onderzoek gedaan naar het installeren van een Hologramcentrum in Bronckhorst waar de zwaarste 'greysyndrome' gevallen in hologram-therapie kunnen om het gevoel van eenzaamheid te verzachten.

BUZZ

Via lokale media ontstaat een buzz met berichten uit de toekomst verspreid in het gebied. Wanneer de buzz voor een korte periode gaande is, wordt een open oproep gedaan om samen te komen tijdens een bijeenkomst.

vpro

Heel veel ouderen,
veel minder jonge mensen

PER DIRECT:

JONGERE M/V VOOR WERK IN DE ACHTERHOEK

- Fulltime
- Geen leeftijdsgenoten
- Geen openbaar vervoer
- Geen sportclubs in de buurt
- Geen uitgaansgelegenheden in de buurt
- Goede werkomstandigheden
- Goede doorgroeimogelijkheden

Interesse?

PER DIRECT:

JONGERE M/V DIE VOOR EEN GOUDEN TOEKOMST IN DE ACHTERHOEK DE GROTE STAD ACHTER ZICH WIL LATEN

- Fulltime
- Geen leeftijdsgenoten
- Geen uitgaansgelegenheden in de buurt
- Geen voorzieningen in een straal van 10 km.
- Goede werkomstandigheden
- Goede doorgroeimogelijkheden

Interesse?

A black and white photograph of a modern building with large windows and a tree in the foreground. The text is overlaid on the left side of the image.

ALBERT HEIJN TREKT ZICH HELEMAAL TERUG UIT DE ACHTERHOEK

VEEL MENSEN MOETEN MEER DAN 20 KM REIZEN NAAR DE
DICHTSTBIJZIJNDE SUPERMARKT

ENORME HOEVEEL-
HEID LEEGSTAND IN
DE ACHTERHOEK

VROUW IS MET HAAR
74 JAAR DE JONGSTE
INWONER VAN
LICHTENVOORDE

TE HU

LEVE DE KRIMPI!

ALTERNATE REALITY GAME 2013

21 februari 2013
14:00-16:00

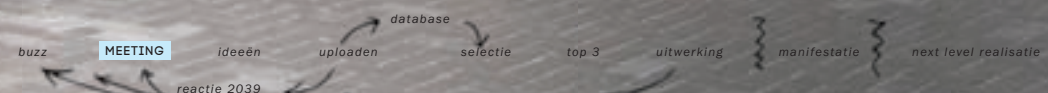
We krijgen allerlei berichten
uit de toekomst. Wat heeft
dat allemaal te betekenen?

Kom naar de bijeenkomst,
maak kennis met Lia,
Harold, Marjo en Paul.
Zij vertellen over hun leven
in 2039.

SLUIT JE AAN!

MEETING

De beweging Leve de Krimpl! presenteert zich. Er wordt een filmtrailer getoond met daarin een 'common future'. Vier personages vertellen hoe hun leven in 2039 eruit ziet, waarbij niet (voldoende) is geanticipeerd op bevolkingsdaling en de sterke vergrijzing. De vier personages doen in de trailer specifiek een oproep aan de mensen in de zaal om actief aan de slag te gaan, zodat hun leven in 2039 er leuker en positiever uitziet.

LEVE DE KRIMP!

ALTERNATE REALITY GAME 2013

DE ACHTERHOEK KRIMPT!

In 2039 is het er niet meer zo leuk en mooi wonen als nu. Het is er grijs en oud. Het openbaar vervoer bestaat niet meer. Duizenden boerderijen liggen er verlaten bij. Mensen zitten vast in hun woning, kunnen niet verhuizen of hun woning verkopen. De kansen om ondanks de krimp een gebied over te houden dat fijn is om in te wonen, is niet gegrepen.

Tenzij we nu in beweging komen. Jij, de Achterhoeker, kan ervoor zorgen dat het niet zo slecht hoeft af te lopen. Alleen de Achterhoeker kan ervoor zorgen dat de Achterhoek een geweldige plek blijft om te wonen. Een gebied met minder mensen, maar meer kwaliteit.

De beweging 'Leve de Krimp!' zet zich in voor een glansrijke Achterhoek, ook in de toekomst. De beweging leeft zich in in het jaar 2039, waarin niet geanticipeerd is op krimp, en probeert via acties in het heden deze toekomst positief te veranderen. Daarvoor is jouw creativiteit en kennis hard nodig.

Samen is meer dan één. Sluit je aan! Doe mee, denk mee, werk mee aan jouw toekomst in de Achterhoek.

REPORTAGE
GEPENSIONEERDE
LIA TEN BRINKE
74, Lichtervoorde

GEPENSIONEERD IN 2039

PERSONAGE UIT 2039:
GEPENSIONEERDE

LIA TEN BRINKE

74, Lichtenvoorde

GEPENSIONEERD IN 2039

“Er zijn nu wel een paar hele mooie woongemeenschappen voor ouderen. Dat zijn echt mooie plekken. Daar is vanalles geregeld qua zorg, recreatie, groen en sport. Maar dat is echt alleen voor de happy few”

Lia ten Brinke (74) woont al 52 jaar in de boerderij aan de Oude Aaltenseweg in Lichtenvoorde. Haar man heeft zijn hele leven op de boerderij gewerkt en Lia heeft tot haar pensioen als lerares op de basisschool in haar straat gewerkt. Maar zes jaar geleden overleed haar man. En sindsdien woont ze alleen in de boerderij. Haar twee dochters wilden het boerenbedrijf niet overnemen. En sinds een jaar woont ze ook alleen in dit deel van de straat, want de boerderij direct naast haar staat al zo'n tien jaar leeg en de buurman van de boerderij tegenover haar overleed vorig jaar.

“Ik woon hier nog hartstikke fijn hoor. Vanuit mijn woonkamer kan ik zo over de akkers kijken, daar geniet ik elke dag van. Maar de boerderij is eigenlijk veel te groot voor een mens alleen. Het kost ook een godsvormogen aan stookkosten, zeker nu de energieprijzen verdrievoudigd zijn ten opzichte van tien jaar geleden. Kijk, nu ben ik nog heel kwiek gelukkig, dus nu klauter ik nog steeds de trap op en af. Maar ik beseft me wel steeds meer dat ik niet tot mijn honderdste kan traplopen. Met al die technologie komen er steeds meer handige snufjes in huis waardoor je langer zelfstandig kan wonen. Domotica heet dat met een mooi woord. Er zijn zelfs zorgcams, waarmee je vanuit je huis een videogesprek kunt hebben met de dorperpleegster. Dan hoeft zij niet helemaal naar jou toe te komen. Maar toch. Ik mis dan denk ik toch wel heel erg het menselijke contact.”

“Ik rijd gelukkig nog auto, al ga ik niet meer heel ver hoor. Want ik ga niet graag meer de snelweg op. Maar ik kan nog overal naar toe als ik wil. En dat is echte rijkdom, want sinds het openbaar vervoer volledig geprivatiseerd werd, was het voor de vervoerspartijen enkel interessant om in de Randstad te exploiteren. In zo'n dunbevolkt gebied als dit maakten ze alleen maar verlies. Soms, als ik weet dat ik ergens heen ga, bel ik wel eens een paar bekenden op, om te vragen of ze ook mee willen, of dat ik ze ergens kan afzetten of zo. Dat is niet alleen voor hun gemak hoor, we vinden dat stiekem ook wel gezellig. Maar dat 'carpoolen' zoals ze dat vroeger noemden, dat gaat allemaal heel informeel hoor, er is niet echt een systeem voor. Maar een systeem is eigenlijk niet zo'n gek idee, als ik er nu over nadenk. Daar zouden we eens verder over moeten nadenken. Want tja, ik ben wel de laatste uit mijn kenniskring die nog auto rijdt. Als ik dat straks ook niet meer kan of durf, houdt dat uitstapje dus ook op.”

“Ik maak wel eens een grapje tegen mijn dochters dat ik straks in een dorp woon waar ik de jongste bewoner ben, met mijn 74 jaar, haha. Maar het lijkt steeds minder een grapje te worden. Vroeger, toen de berichten in de krant kwamen over 'krimp' en 'bevolkingsdaling' dachten mijn man en ik: “Jaja, het is hier altijd dunbevolkt geweest, dus een paar mensen minder maakt ook niet meer uit.” Maar eigenlijk had het veel meer voeten in de aarde dan ik toen besepte. Want alles was ingericht op méér mensen en als die niet komen, dan gaat het wringen.”

“Ik zie het nog niet voor me, hoe het straks zal gaan als ik meer zorg nodig heb. Er zijn nu wel een paar hele mooie woongemeenschappen voor ouderen. Dat zijn echt mooie plekken. Daar is vanalles geregeld qua zorg, recreatie, groen en sport. Dat zijn niet van die bejaardentehuizen die je vroeger had, maar hier wonen nog hartstikke fitte ouderen die echt nog volop genieten van hun vrije tijd. Maar ja, alleen grote, private partijen hadden geld om dit soort woongemeenschappen op te zetten en daardoor is het heel duur om daar te wonen. Dat is echt alleen voor de happy few. Ik heb natuurlijk nog wel wat geld gespaard, maar dat is niet genoeg. En de rest van mijn vermogen zit allemaal in de boerderij. En die krijg ik nooit van mijn leven verkocht. Er zijn wel een paar gesubsidieerde plekken hoor, voor die woongemeenschappen, maar daarvoor vis ik achter het net. De wachtlijsten zijn enorm. Wat je vroeger met kinderopvang had, heb je nu met deze woongroepen, haha. Maar serieus hoor, je moet je bij wijze van spreken al op je dertigste inschrijven. Eigenlijk hadden we twintig jaar geleden veel beter moeten kijken hoe wij hier als dorp of regio dingen mee aan de slag zouden kunnen. We hadden bijvoorbeeld kunnen nadenken of er manieren waren om echt samen dingen op te pakken. Dan hadden we veel meer invloed op gehad op hoe onze oude dag eruit zou zien, dan hadden we het wel beter kunnen doen dan hoe alles nu is. Maar dat is allemaal achteraf gepraat hé.”

PERSONAGE UIT 2039:
ONDERNEMER

HAROLD BONGERS

47, Doetinchem

UITVERKOOP
OPHEFFING
20% KORTING

ONDERNEMEN IN 2039

Harold Bongers (47) woont en werkt in Doetinchem. Na zijn opleiding Duurzame Autotechniek besloot hij een eigen bedrijf op te zetten. Zijn handel in milieu-vriendelijke auto's en de reparatie leek aanvankelijk een gat in de markt, maar deze markt bleek zeer veranderlijk en nu balanceert hij op het randje van faillissement.

"Toen het openbaar vervoer in deze regio ophield te bestaan en de voorzieningen, zoals winkels, ziekenhuizen en scholen, steeds meer verspreid raakten, zag ik een gat in de markt. Iedereen zou toch met de auto gaan rijden? In de eerste jaren ging het dan ook hartstikke goed. Met mijn opleiding was ik een voorloper: als een van de weinige in de omgeving had ik een verkooppunt en garage voor elektrische auto's en auto's die op een waterstofcel reden. Maar later bleek de autobranche toch een vieze tegenvaller. Want er zijn steeds meer oude mensen hier, he. En zij rijden steeds minder auto. En degenen die het nog wel doen, die rijden steeds meer samen. Voor mij betekent dat dus dat er simpelweg minder auto's verkocht worden. Ze zijn minder nodig. En daarbij komt ook dat mijn garage ook niet meer loopt zoals vroeger. Dat komt niet alleen doordat de auto's van tegenwoordig veel minder onderhoud nodig hebben. Het komt ook doordat de onderdelen steeds van verder weg moeten komen, want de leveranciers uit de regio zijn allemaal weg. Dus reparaties worden steeds duurder voor de klant en dat is niet goed voor de business."

"Ik besef nu wel steeds meer dat ik te lang gewacht heb met het nemen van een beslissing om me te bezinnen op een ander product, dat wel aansluit bij de doelgroep in de regio, namelijk vooral senioren. Want zij worstelen als geen ander met de vraag hoe ze nog ergens kunnen komen. Maar de auto is daar duidelijk niet langer meer een antwoord op."

"Een faillissement dus, dat is waar ik nu elke nacht van wakker lig. En dat is dus niet alleen een korte termijn probleem hoor. Want ik had altijd gedacht dat ik mijn bedrijf kon verkopen, tegen de tijd dat ik zou stoppen met werken. Maar een verkoop van mijn bedrijf is dus niet meer aan de orde. Pensioen bestaat nog wel, maar niet meer zoals vroeger. Zonder onderpand van een woning of bedrijf, kun je niet meedoen aan pensioenregelingen. Dus ja, ik heb geen idee waar ik nu en later geld vandaan moet halen. Want ander werk ligt ook niet voor het oprapen."

"Ik heb al jaren geen geld meer om de voetbalclub te sponsoren, net als veel andere ondernemers uit de regio. Dat vind ik echt heel jammer hoor. Die club was altijd als een spil in de Achterhoek. En nu lees je in de krant dat de club wanhopige oproepen doet om sponsorgeld bij elkaar te krijgen om nog te kunnen blijven bestaan. Dat doet me echt pijn in mijn hart. Maar ik zie ook niet hoe het zou moeten."

"Ik besef nu wel steeds meer dat ik te lang gewacht heb met het nemen van een beslissing om me te bezinnen op een ander product, dat wel aansluit bij de doelgroep in de regio"

PERSONAGE UIT 2039:
JONGERE

PAUL GEURTS

22, Utrecht
Geboren in Winterswijk

zal het OV ophouden

JONGEREN IN 2039

Paul Geurts (22) is een sportieve jongen, geboren in Winterswijk. Volgend jaar studeert hij af aan de hogeschool van Utrecht, faculteit Physical Medics and e-Culture. Hij is een van de derde lichting Technisch Fysiotherapeuten. Toen duidelijk werd dat hij in Utrecht zou gaan studeren hebben zijn grootouders een appartementje voor hem gekocht in Wittevrouwen.

“Het wonen in Utrecht bevalt me uitstekend, de buzz van de grote stad is helemaal mijn ding. Niet dat ik het niet naar mijn zin had in Winterswijk. In tegendeel, Nederland is op haar mooist in de Achterhoek! Maar ik was wel echt toe aan wat reuring om mij heen en het studentenleven lonkte. Ik bezoek mijn ouders en grootouders bijna nooit. Is niet te doen, er rijdt geen openbaar vervoer tussen Arnhem en de Achterhoek. Mijn ouders rijden dan net zo gemakkelijk helemaal door naar Utrecht om me te zien. Beetje jammer dat die rit teveel vergt van mijn grootouders. Hen zie ik bijna nooit. We voice-chatten wel regelmatig. Het zijn schatten, die grootouders van mij. Laatst weer een te gek cadeau van ze gekregen, een segway. Super handig in de smalle straten van Utrecht.”

“De opleiding die ik nu volg is nieuw. Elk jaar komen er meer studenten bij. In de ratings staat technische fysiotherapie hoog aangeschreven. Dat is een mooie bijkomstigheid, want ik vind het vooral heel boeiend hoe ik de meest geavanceerde technologieën kan programmeren en toepassen om het menselijk lichaam te genezen of te trainen. Echt bizar dat vroeger fysiotherapeuten hooguit wat attributen gebruikten en vooral veel masseerden! Ik ben meer programmeur dan masseur.”

“Volgend jaar ga ik afstuderen. Daarna wil ik mijn eigen praktijk beginnen. Ik bedoel geen kantoor hè, maar een virtuele praktijk in combinatie met bezoeken en het ontwikkelen van robotica scripts. Denkend aan mijn toekomst sta ik wel voor een dilemma. In de Achterhoek staat mij een gouden toekomst te wachten qua carrière. Er is een onuitputtelijke vraag naar technisch fysiotherapeuten. Het wemelt er van de senioren die variëren in vitaliteit en ik ken de plaatselijke cultuur heel goed. Maar ik zie er tegenop om daar weer te gaan wonen. Wat voor sociaal leven kan ik daar dan hebben? Ik bedoel, er is geen tennisclub meer te bekennen en hoe digitaal ik ook ingesteld ben, ik hou ervan om met leeftijdsgenoten te kunnen stappen, een biertje doen. Bovendien lopen er hier toch echt veel meer leuke meiden rond dan daar!”

“Denkend aan mijn toekomst sta ik wel voor een dilemma. In de Achterhoek staat mij een gouden toekomst te wachten qua carrière. Maar ik zie er tegenop om daar weer te gaan wonen”

PERSONAGE UIT 2039:
BESTUURDER

MARJO VAN EGMOND

62, Zelhem

BESTUURDERS IN 2039

Marjo van Egmond (62) was tot 2038 wethouder van de gemeente Bronckhorst. Een carrière in de politiek had ze niet voorzien toen ze bestuurskunde studeerde in Nijmegen. Via een traineeship bij het Rijk ontdekte ze dat ze zich graag bezig hield met beleid en richting geven aan de toekomst. Tien jaar terug overleden haar ouders. Ze heeft hun boerderij in Zelhem geërfd en woont daar nu. Samen met haar zus runt ze vanuit het achterhuis en de stal een Bed & Breakfast.

“Het is me wat, als ik terugkijk op mijn carrière dan heb ik mooie bestuurlijke en persoonlijke successen geboekt. Toen ik raadslid was van D66 tussen 2015 en 2020 heb ik me op regionaal niveau volledig ingezet om te anticiperen op krimp. We waren een regio die helemaal voorop liep op dit gebied. Een voorbeeldregio die samenwerkte op alle niveaus. In de praktijk bleek het al een hele prestatie om op bestuurlijk niveau samen te werken. We hebben successen geboekt, op top-niveau, maar in de aanloop naar het jaar 2020 en de jaren daarna hebben we ‘de Achterhoeker’ niet voldoende meegekregen. We hebben onderschat hoeveel inspanning en tijd het kost om echt samen te gaan veranderen met een proces dat onvermijdelijk is.”

werken. Het is frustrerend en ik vraag me met regelmaat af of en hoe we nou de gewone Achterhoekers mee hadden moeten krijgen. We waren echt zo goed bezig als bestuur...!”

“Zeg nou zelf, de krimp was onvermijdelijk. Alle prognoses spraken boekdelen, de effecten nog meer”

“Natuurlijk zijn er altijd mensen die niet mee willen veranderen. Destijds uitte zich dat in een paar groepen die protesteerden om een zwembad open te houden of te voorkomen dat hun dorpsschool zou fuseren. Maar deze kleine groepen gingen zich organiseren en richtte een politieke partij op, de PvB – Partij van Behoud. Ik nam ze niet zo serieus. Zeg nou zelf, de krimp was onvermijdelijk. Alle prognoses spraken boekdelen, de effecten nog meer. Ik dacht dat het wel zou loslopen. Maar nee, de PvB wint steeds meer aan zetels en wordt steeds machtiger. Hun programma houdt hardnekkig vast aan alles terugbrengen zoals het vroeger was.”

“De achterban van de partij is net als ik 60+ en eist bijvoorbeeld dat iedereen door de gemeente in zijn zorgbehoeften wordt voorzien. Dit is onmogelijk! Vroeger had inderdaad iedereen recht op zorg, het Rijk nam die verantwoordelijkheid op zich. Maar sinds de financiële crisis van 2008, die jaren duurde, en de vergrijzingsgolf waar we nu middenin zitten heeft het Rijk steeds meer verantwoordelijkheden bij de gemeenten gelegd. Onze gemeente, Doetinchem en Berkelland, kan de zorg voor iedereen gewoon niet waarmaken. We hebben simpelweg te veel mensen die zorg nodig hebben, te weinig vrijwilligers en ook nog eens te weinig mensen die in de zorg kunnen

MEETING

De aanwezigen kunnen zich aanmelden als lid van Leve de Krimp! en krijgen een opdracht mee - alle aanwezigen krijgen dezelfde opdracht - waarin ze uitgedaagd worden om aan de slag te gaan met een thema dat verband houdt met bevolkingsdaling en vergrijzing.

2039

MOBILITEIT

Deze krant schetst een toekomst in het jaar 2039. Deze toekomst kent een hele andere mobiliteitsvrijheid dan nu het geval is. Het openbaar vervoer bestaat niet meer en niet iedereen rijdt nog auto. Tegelijkertijd zijn veel voorzieningen, zoals scholen, winkels en bedrijven, niet meer in elk dorp aanwezig. Het is dus een opgave geworden om ergens heen te gaan.

- Gedurende drie dagen heb je geen eigen vervoer en je mag ook niet met het openbaar vervoer reizen
- Daarnaast mag je binnen een straal van 10 kilometer geen voorzieningen gebruiken. Hoe ga je naar je werk? Sporten? Boodschappen doen?

Lisa De eerste dag zou gelijk een uitdaging zijn. Ik werk in Doetinchem en woon in Ulft. Dit ligt ongeveer 12km van elkaar af. Ik heb zelf geen auto dus ga ik altijd met de bus of met de fiets. Omdat ik geen gebruik mocht maken van de bus zou dit betekenen dat ik met de fiets moest gaan. Echter, het was erg koud en het regende dus in dat opzicht was de fiets geen gewenste optie. Gelukkig bedacht ik me dat mijn vader die dag een nachtdienst had. Hij heeft wel een auto dus had ik met zijn auto naar het werk gekund. Een geluk dat hij in ploegendiensten werkt, was dit niet het geval dan had ik niet met zijn auto gekund.

Ook boodschappen doen mocht niet meer in mijn eigen dorp. Omdat ik op dat moment toch in Doetinchem was, besloot ik hier gelijk in te slaan voor boodschappen. Nog een voordeel dat ik de auto kon lenen, zo zou ik gelijk zwaardere dingen mee kunnen nemen en hoefde ik niet op de fiets te sjouwen. Die avond bleef ik thuis. Ik had geen verplichtingen en kon dus makkelijk thuis blijven.

Lisa Vrijdag was ik de hele dag druk met verhuizen dat betekend dat ik veel in het huis ben om te klussen. Toch werd het nog een keer nodig om na te denken over dit spel. We hadden namelijk verf nodig. Normaal gesproken zouden we naar de schilder bij ons in het dorp gaan. Dit mocht nu niet dus zou het betekenen dat we naar de schilder buiten de 10km zouden moeten. Een andere optie was om naar een schilder in Anholt te gaan. Dit is net over de grens in Duitsland en is ongeveer 5/6 km van ons af. Omdat dit ook op de fiets zou moeten, zouden we hier heen zijn gegaan. Tevens zouden we hier nog enkele boodschappen halen, zolang het niet te zwaar is.

De avond zou ook lastig worden. Op vrijdagavond ga ik altijd trainen. Het hockeyveld is nog geen kilometer van mijn huis, maar hier zou ik niet naar toe mogen. Dit zou betekenen dat ik naar Doetinchem zou moeten, naar DHC om te hockeyen. Samen met mijn team zouden we een rijschema op moeten zetten, zoals we dat nu al doen voor wedstrijden. Voor mensen die willen kan er natuurlijk gefietst worden naar

IDEEËN

Spelers gaan aan de slag met de opdracht en delen hun ervaringen, confrontaties en bevindingen tijdens het uitvoeren van de opdracht. Er ontstaan ideeën en oplossingen.

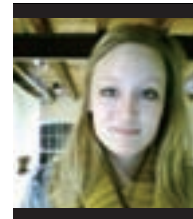
Doetinchem. Dit moet dan wel in een groep gebeuren. We trainen altijd van half 8 tot 9 uur en om daarna nog alleen naar huis te fietsen is geen veilige en fijne gedachte.

Na het trainen ga ik altijd met vriendinnen een biertje drinken in de plaatselijke kroeg. Omdat deze er niet meer zou zijn, zouden we ook hier een alternatief voor moeten bedenken. Dit zou betekenen dat we ook hiervoor naar Anholt gaan of middels een taxi of BOB-schema naar Doetinchem of overige dorpen rijden. Ook kunnen we ervoor kiezen om bij iemand thuis te zitten. Dit moet je dan natuurlijk wel afwisselen en mensen moeten de mogelijkheid hebben om voldoende boodschappen te kunnen halen.

Ton Ben vanmiddag maar meteen aan de slag gegaan Ik probeer zo concreet mogelijk te werken en zowel aanpak als opbrengsten te beschrijven. Ik houd mijn "vorderingen" bij in een zich ontwikkelend document dat ik dan weer aanvul als het allemaal lukt.

Overigens het mobiliteitsvraagstuk is (deels) op te lossen met een e-bike fietsenplan.

Lisa De zaterdag was een dag waarop ik alleen maar in het huis ben geweest en ook 's avonds heb ik niets meer gedaan. Deze dag is dus niet geschikt om na te denken over de mobiliteit.

Op zondag heb ik eerst geklust, daarna hadden we een extra training in Doetinchem. Ik kon wederom de auto van mijn vader lenen en heb een aantal teamgenoten meegenomen in de auto naar Doetinchem. Dit systeem zouden we anders 2 tot 3 keer in de week moeten invoeren.

De maandag heb ik het spel nog een dagje in mijn achterhoofd gehouden. Het was windstil en droog dus ben ik op de fiets naar het werk gegaan. Dit doe ik wel vaker als het goed weer is. Bovendien kun je van Ulft naar Doetinchem fietsen in een klein half uur omdat er een goed toegankelijk fietspad ligt wat tevens de kortste route is. In de avond heb ik niks meer gedaan, alleen nog in het huis geklust. Hier kon ik gewoon op de fiets naar toe.

Ton Gezonde, vitale medewerkers krijgen vanuit hun bedrijf de mogelijkheid om een fiets aan te schaffen. Hierbij kan gedacht worden aan zowel standaard fietsen als elektrische fietsen. Met name elektrische fietsen zullen, tegen 2039, in populariteit toenemen en de aanschafprijs zal in verhouding met 2013 aanzienlijk zijn gezakt. Met een elektrische fiets ben je dubbel zo snel op de plaats van bestemming. Op die manier wordt het ook voor medewerkers die wellicht minder vitaal zijn aantrekkelijk om met de fiets naar het werk te komen. Niet alleen is dit een manier om goede mobiliteit te waarborgen, tevens is dit een goed voor het milieu en de gezondheid van de medewerker.

Daarnaast kan de fiets ook gebruikt worden voor boodschappen doen of gebruik maken van voorzieningen in dorpen buiten de woonplaats. Doordat men overal veel sneller is wordt het gebruiken van de fiets ook aantrekkelijk voor dit soort doeleinden. Een half uur fietsen wordt al snel ene kwartier wat de afstand voor het gevoel verkleint.

Lisa Een thuiswerk systeem zoals hiervoor genoemd kan ook worden gebruikt voor boodschappen doen, een zogenaamd ‘thuis winkel systeem’. Deze optie wordt door vele winkels, zowel supermarkten als kledingzaken, al vol op gebruikt. Mensen kunnen producten bestellen wat vervolgens bij hen thuis bezorgd wordt. Dit kan gelden voor zowel de dagelijkse boodschappen als voor kleding of tassen. Op die manier kunnen mensen vanuit hun huiskamer alles bestellen wat ze nodig hebben.

Voor deze optie kan ook worden nagedacht over een centraal ophaalpunt. Een grote bus of vrachtwagen die op een centraal punt in het betreffende dorp stopt met de bestelde middelen van dat dorp. Mensen kunnen hier dan hun producten ophalen. **Op die manier behoud je tevens de functie van ‘sociale ontmoetingsplek’ voor mensen.**

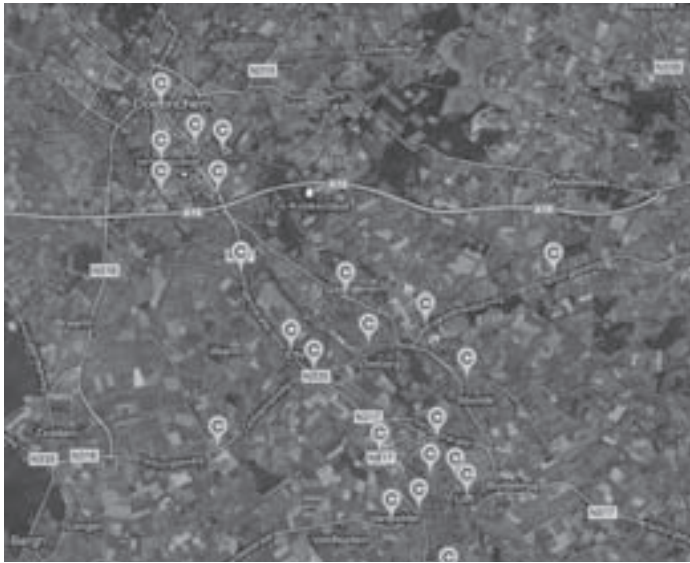

Lisa Naast mensen die niet over eigen vervoer beschikken, is er natuurlijk ook een groep mensen die dit wel doen. **Het idee is om een online punt te creëren waar mensen met een auto zich aanbieden aan mensen zonder auto.** Heb je geen eigen vervoer dan kan je op deze site zoeken naar mensen bij jou in de buurt die op hetzelfde tijdstip als jij op dezelfde locatie als jij zelf moeten zijn. Deze mensen stuur je de vraag om mee te kunnen rijden eventueel ook op de terugweg. Zodra ze dit accepteren kun je via Ideal een standaard bedrag overmaken ter compensatie van de reiskosten. Als een auto vol zit verdwijnt hij van het scherm. En voorbeeld hieronder:

“Annie woont in Ulft. Ze werkt in Doetinchem. Helaas heeft Annie geen eigen vervoer en gaan er geen bussen of treinen van Ulft naar Doetinchem. Ze gaat naar www.ikcarpoolmetjou.nl en logt in met haar persoonlijke gegevens. Hier heeft ze een tijdje terug een verplicht profiel aangemaakt zodat duidelijk te zien is waarom ze dit nodig heeft. Ze gaat op zoek naar mensen die de volgende week op maandag, dinsdag en donderdag naar Doetinchem moeten rond 08.30 en terug gaan rond 17.00. Henk heeft een auto met ruimte voor 4 bijrijders. Hij heeft een profiel op

www.ikcarpoolmetjou.nl en rijdt elke dag van Ulft naar Doetinchem en terug. Hij vertrekt elke dag om 08.15 en gaat om 17.30. Eigenlijk werkt hij tot 17.00 maar omdat hij mensen graag mee wilt nemen blijft hij iets langer. Annie vind Henk op de website en meldt zich aan. Ze vraagt hierbij gelijk of ze alle drie de 3 dagen dat zij moet werken mee kan. Henk heeft nog ruimte en accepteert haar verzoek. Annie krijgt een betalingsverzoek en maakt de reiskosten voor de 3 dagen gelijk over. Ze spreken af dat Annie om 08.15 bij het oude zwembadpand staat. Hier pikt Henk alle meerrijders op.”

Verengingen, organisaties of bedrijven kunnen een zelfde systeem als het online carpool plan oprichten voor de eigen mensen. Natuurlijk kunnen zij deze contacten ook gebruiken voor woon-werk verkeer. Zo kan je er voor kiezen om een aantal keer per week met je teamgenoot, vriend of vriendin, neef of nicht of de gitarist van je band/orkest mee te rijden naar het werk. Met een soortgelijk systeem kan je ook afspraken maken over boodschappen doen. Zo kan je er voor kiezen om 3 keer per week met je oma naar de winkel te rijden of kan je afspreken dat je om de week boodschappen haalt en dit afwisselt.

Jan Gebbink

Henk Aalderink

Arie Ribbers

Martin Stor

EEN FIETSPAN

Gezonde, vitale medewerkers krijgen vanuit hun bedrijf de mogelijkheid om een fiets aan te schaffen. Hierbij kan gedacht worden aan zowel standaard fietsen als elektrische fietsen. Met name elektrische fietsen zullen, tegen 2039, in populariteit toenemen en de aanschafprijs zal in verhouding met 2013 aanzienlijk zijn gezakt. Met een elektrische fiets ben je dubbel zo snel op de plaats van bestemming. Op die manier wordt het ook voor medewerkers die wellicht minder vitaal zijn aantrekkelijk om met de fiets naar het werk te komen. Niet alleen is dit een manier om goede mobiliteit te waarborgen, tevens is dit een goed voor het milieu en de gezondheid van de medewerker.

Daarnaast kan de fiets ook gebruikt worden voor boodschappen doen of gebruik maken van voorzieningen in dorpen buiten de woonplaats. Doordat men overal veel sneller is wordt het gebruiken van de fiets ook aantrekkelijk voor dit soort doeleinden. Een half uur fietsen wordt al snel ene kwartier wat de afstand voor het gevoel

ONLINE CARPOOL PUNT

Naaast mensen die niet over eigen vervoer beschikken, is er natuurlijk ook een groep mensen die dit wel doen. Het idee is om een online punt te creëren waar mensen met een auto zich aanbieden aan mensen zonder auto. Heb je geen eigen vervoer dan kan je op deze site zoeken naar mensen bij jou in de buurt die op hetzelfde tijdstip als jij op dezelfde locatie als jij zelf moeten zijn.

ONLINE SHOPPEN

Een thuiswerk systeem zoals hierboven genoemd kan ook worden gebruikt voor boodschappen doen, een zogenaamd 'thuis winkel systeem'. Deze optie wordt door vele winkels, zowel supermarkten als kledingzaken, al vol op gebruikt. Mensen kunnen producten bestellen wat vervolgens bij hen thuis bezorgd wordt. Dit kan gelden voor zowel de dagelijkse boodschappen als voor kleding of tassen. Op die manier kunnen mensen vanuit hun huiskamer alles bestellen wat ze nodig hebben.

Voor deze optie kan ook worden nagedacht over een centraal ophaalpunt. Een grote bus of vrachtwagen die op een centraal punt in het betreffende dorp stopt met de bestelde middelen van dat dorp. Mensen kunnen hier dan hun producten ophalen. Op die manier behoudt je tevens de functie van 'sociale ontmoetingsplek' voor mensen.

SELECTIE

Na elke uploadronde vindt een gemotiveerde selectie van drie interessante ideeën plaats. De selectie wordt door een aantal leden en prominente Achterhoekers gemaakt.

buzz

meeting

ideeën

uploaden

database

SELECTIE

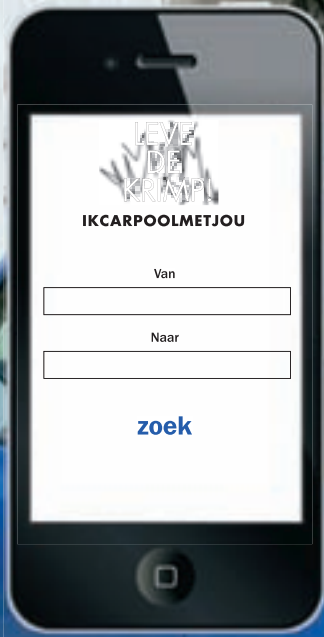
TOP 3

uitwerking

manifestatie

next level realisatie

reactie 2039

UITWERKING

Per opdrachtenronde worden de drie geselecteerde ideeën grafisch uitgewerkt en geplaatst in het veld, in de regio. Posters, abri's en augmented reality geven een verbeelding van het landschap waarin het geselecteerde idee is geprojecteerd.

From: Paul Geurts <paul.g@uu.nl>
Subject: Leve de Krimp!
Date: 03 March 2039
To: Lisa <lisa@levedekrimp.nl>

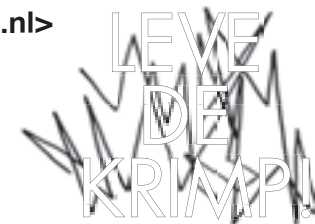
03 Maart 2039

Hi Lisa,

Over een paar maandjes ben ik afgestudeerd. En ik ben me al aan het oriënteren op werk. Ik had je al verteld dat er een gouden toekomst op me wacht in de Achterhoek. Als technisch fysiotherapeut kan ik daar meteen aan de slag. Maar ik vraag me dus af hoe ik mijn sociale leven zo kan organiseren dat ik er net zo van geniet als hier in Utrecht. Ik hoop dat met wat jij bedenkt de toekomst er iets anders uit komt te zien. En dat ik straks, zonder zorgen, net als jij hetzelfde besluit kan nemen. Na de studie terugkeren naar de Achterhoek, daar wonen en werken.

Groetjes, Paul

From: Leve de Krimp! <info@levedekrimp.nl>
Subject: Leve de Krimp!
Date: 03 March 2039
To: Lisa <lisa@levedekrimp.nl>

03 Maart 2039

Hoi Lisa,

Wetende waar je nu mee bezig bent, kan de volgende vraag je wellicht verder helpen bij de opdracht die je afgelopen woensdag hebt ontvangen:

Is er een systeem te bedenken waarop jij makkelijker en eenvoudiger op je gewenste bestemming of activiteit komt? Met wie of welke partij(en) zou je nu al kunnen/gaan samenwerken en afspraken maken om dit voor elkaar te krijgen?

Veel plezier, Leve de Krimp!

REACTIE 2039

De vier personages uit het jaar 2039 reageren via persoonlijke kanalen op de ideeën en oplossingen van de leden. Vervolgens komen er nieuwe berichten uit de toekomst naar buiten, via krant, tv en radio, waarin zichtbaar wordt wat het effect is geweest van de aangedragen ideeën. Dit genereert weer een nieuwe buzz wat weer leidt tot een nieuwe bijeenkomst waarin een ander thema wordt behandeld.

LOKALE VOETBALCLUB DOET NOGMAALS OPROEP OM SPONSOREN TE WINNEN

“IK WEET DAT ONDERNEMERS HET IN DEZE TIJD OOK ERG ZWAAR HEBBEN, MAAR ZONDER SPONSORGELD WETEN WE NIET HOE WE NOG KUNNEN BLIJVEN VOORTBESTAAN”

De voorzitter van VVRuurlo, Albert Rietberg, luidt de noodklok. Zonder nieuwe sponsorbijdragen zal de club dit jaar zijn laatste seizoen spelen. “Het zou ontzettend zonde zijn als de voetbalclub moet ophouden te bestaan. Al vele generaties is de voetbalclub een belangrijk brandpunt in de gemeenschap. Het gaat dus niet alleen om de sport die zou verdwijnen, maar ook sociaal gezien zou het opheffen van de voetbalvereniging grote sporen nalaten.”

Rietberg probeert al maanden verschillende bedrijven en het lokale midden- en kleinbedrijf over de streep te krijgen om sponsor te worden van de club. Maar tot nu toe zijn zijn pogingen tevergeefs. “Ondernemers hebben het ontzettend zwaar nu en het eerste waarin gesneden wordt, zijn de sponsorgelden. Ze dragen ons allemaal een warm hart toe, maar ze zien geen mogelijkheid om ons financieel te steunen.”

Binnen een half jaar moet de club zijn exploitatie voor het komende seizoen dekkend hebben, anders gaat de stekker eruit.

ALBERT HEIJN TREKT ZICH HELEMAAL TERUG UIT DE ACHTERHOEK

VEEL MENSEN MOETEN MEER DAN 20 KM REIZEN NAAR DE DICHTSTBIJZIJNDE SUPERMARKT

In de raadsvergadering van afgelopen maandag heeft Albert Heijn de combi-gemeente Achterhoek-Oost op de hoogte gebracht van het besluit om de vestiging in Doetinchem te sluiten. Deze vestiging was de laatste Albert Heijn in de regio.

“Het winkelconcept waar de Albert Heijn mee werkt, is niet langer rendabel in deze regio,” zo licht filiaalmanager Stockman toe. “Wij hebben afspraken met leveranciers over minimale afname en dat krijgen we niet afgezet in deze vestiging.”

De gemeenteraad merkte op dat deze supermarkt voor veel Achterhoekers een belangrijke voorziening is van hun dagelijkse boodschappen en dat het vertrek van deze vestiging betekent dat veel bewoners meer dan 20 kilometer moeten reizen om boodschappen te kunnen doen. “Dat is natuurlijk een ongewenst gevolg van de schaalvergroting waar wij mee werken. Maar wij zijn niet verantwoordelijk voor het dagelijkse wel en wee van inwoners,” zo reageert Stockman.

LEVE
DE
KRIJG!

ALTERNATE REALITY GAME 2013

TWEEDE BIJeenKOMST

27 maart 2013
14:00-16:00

NIEUWE INZICHTEN,
NIEUWE OPRACHTEN

SLUIT JE AAN!

2039

NIEUWE MARKTEN

Deze krant schetst een toekomst in het jaar 2039. Door alle demografische veranderingen speelt er een hele andere marktwerking in de Achterhoek dan nu het geval is, zowel qua vraag en aanbod. Welk 'gat in de markt' zie jij met jouw ondernemersblik?

- Welke dienst zou jij ontwikkelen?
- Bedenk een goede titel en slogan voor de dienst die jij zou ontwikkelen voor de markt in het jaar 2039.
- Maak een pakkende reclame (een spot of een poster) waarin je het publiek overtuigt van de meerwaarde van jouw dienst. Welk medium zou je gebruiken en waarom?

Martin Ik heb inmiddels 4 mensen 3 jongeren en 1 volwassene geïnterviewd over de wijze waarop 3 d printen ons leven gaat veranderen

Vanmiddag heb ik met een expert een gesprek. Ik wil nog een tweede expert raadplegen

Het video materiaal editten kan ik pas komend weekend doen. Na dit weekend staat mijn resultaat op YouTube

Ton Nou, ik heb vandaag nog even gas gegeven. De komende dagen heb ik geen tijd meer, vandaar.

Ik merk dat het thema leeft, hoewel er zeer verschillend over gedacht wordt. Het zal veel tijd en energie gaan kosten om in de hoofden van burgers de krimp te laten doordringen. Daarom is het nadenken over en uitvoeren van een aanpak zeer actueel en nuttig.

Martin

Martin

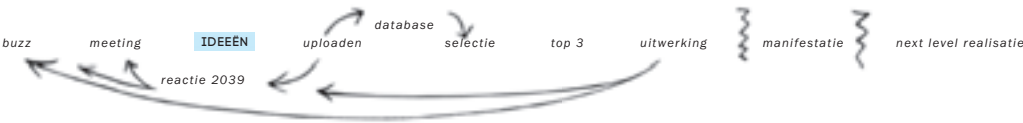

“Mensen zullen gaan merken dat ze meer met elkaar zullen werken, dus het ook sowieso sociale werkplekken worden...”

“Winkels zullen niet meer bestaan omdat ze niet nodig zijn, de overgebleven winkels worden doelgroepwinkels.

Martin “Je zult zien dat mensen weer naar elkaar toetrekken. Vrienden, familie... Je zult weer kleinere communes krijgen.”

Ton Basis is “terug naar gewoon”, zorg niet dramatiseren en door professionaliseren, intramuraal veranderen in extramuraal. Het aantal bewoners in een verzorgingshuis neemt af en zal in de komende 10 jaar gigantisch teruglopen. Dan kun je het gebouw slopen of een andere invulling geven. **De zorgvoorziening kan gewijzigd worden in woonvoorziening.** Dan wordt het verzorgingshuis een seniorenflat na een aantal bouwkundige ingrepen (kamers samenvoegen tot een comfortabel appartement). Woonmogelijkheden in de wijk worden verruimd. Er ontstaat een wooncomplex met restaurantmogelijkheden.

Het restaurant levert kwaliteit en verantwoorde gerechten waardoor het voor buurtbewoners aantrekkelijk wordt om er te gaan eten en elkaar te ontmoeten. In het gebouw komen voorzieningen zoals een winkel, kapper en schoonheidsverzorging. In leegkomende ruimtes kunnen kleinschalige ondernemingen komen zoals een rijwielbedrijfje. Buurtbewoners zorgen voor bemensing ervan. **Een verzorgingshuis wordt een buurthuis waarin gewoon, gerecreëerd en gegeten kan worden.** Vanuit dit huis kan ook zorg geregisseerd en gelokaliseerd worden (spreekuur wijkverpleegkundige). Toen ik binnenkwam waren een aantal buurtbewoners onder leiding van een oudere bewoner aan het biljarten. Ze kregen les van een strenge leermeester die voortdurend riep: “kan beter, opnieuw”. Deze meneer bood zijn “biljarddiensten” aan en kreeg er ontmoeting voor terug.

Martin

De vraag over nieuwe markten aanboren heeft me aan het denken gezet. Ik kwam vrij snel op het idee om me te verdiepen in de kansen van 3Dprinten in de Achterhoek. De technologie is leuk en vernieuwend, maar ook beangstigend en confronterend. Als consument kun je straks zelf bepalen hoe dingen eruit zien en kun je in principe alles maken wat je wil. De technologie zou ook op een negatieve manier worden toegepast.

Ik heb besloten om, tijdens de verjaardag van mijn dochter, een aantal jongeren over de toekomst van de 3D print technologie te interviewen. Het viel me op dat het hen vooral om zingeving gaat in de toepassing van deze technologie. Kleinschaligheid, tastbaarheid, emotie en beleving worden steeds belangrijker. Doordat je straks alles zelf thuis kunt maken, ontstaan er nieuwe logis-

tieke systemen. De keten wordt kleinschaliger en directer, de afstanden worden kleiner. **Wonen en maken komt dicht bij elkaar. Voor een gebied dat krimpt is dat handig.** De technologie vereist geen zware arbeid, dus je krijgt een productieve vergrijsde groep. Tijdens dit onderzoek ben ik in contact gekomen met een expert in de kennisontwikkeling en toepassing van 3D printen, hier in de Achterhoek. Een hele inspirerende ondernemer die denkt vanuit overvloed, niet vanuit concurrentie. Ik heb besloten hem een paar jaar te gaan volgen.

Ton Energie, geleverd door agrariërs(bio-gas) en velden met zonnepanelen, zorgt voor stroom in woningen. Werken vanuit huis wordt gewoon (glasvezel) en een toegankelijk wegennet zorgt ervoor dat kerndorpen bereikbaar zijn.

SELECTIECOMMISSIE

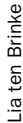
LEDEN

OPDRACHTEN

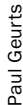
AGENDA

ACHTERGROND

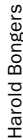
2039

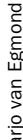
Lees hier het verhaal van
een gepensioneerde in 2039

Lees hier het verhaal van een jongere in 2039

Lees hier het verhaal van een ondernemer in 2039

Lees hier het verhaal van een oud bestuurder in 2039

Energie, geleverd door agrariërs (bio-gas) en valden met zonnepanelen, zorgt voor stroom in woningen. Werken vanuit huis wordt gewoon (glasvezel) en een toegankelijk wegernet zorgt ervoor dat kerndorpen bereikbaar zijn.

Ton

**REAGEER OP
DIT IDEE**

3D PRINTEN:
“Het zal kansen bieden voor de achterhoek. Je hoeft er niet voor in de grote stad te zijn, en zo kan het comfortabel leven op het platteland mogelijk blijven”

Martin

**REAGEER OP
DIT IDEE**

3D PRINTEN:
“Het wordt steeds
makelijker om thuis
the werken”

EEN FETSUUK. Gezonde, vitale medewerkers krijgen vanuit hun bedrijf de mogelijkheid om een fiets aan te schaffen. Hierbij kan gedacht worden aan zowel standaard als elektrische fietsen. Met name elektrische fietsen zullen, tegen 2039, in populariteit toenemen en de aanschafprijs zal in verhouding met 2013 aanzienlijk zijn gezakt. Met een elektrische fiets ben je dubbel zo snel op de plaats van bestemming. Op die manier wordt ook voor medewerkers die wellicht minder vaststaan bij zijn aantrekkelijk om met de fiets naar werk te komen. Niet alleen is dit een manier om goede mobiliteit te waarborgen, tevens is dit een goed voor het milieu en de gezondheid van de medewerker.

Daarnaast kan de fiets ook gebruikt worden voor boodschappen doen of gebruik maken van voorzieningen in dorpen buiten de woonplaats. Doordat men overal veel sneller is wordt het gebruiken van de fiets ook aantrekkelijk voor dit soort doeleinden. Een half uur fietsen wordt al snel ene kwartier wat de afstand voor het gevoel verkleint.

Ton

**REAGEER OP
DIT IDEE**

VROUW IS MET
HAAR 74 JAAR DE
JONGSTE
INWONER VAN

ALBERT HEIJN TREKT ZICH HELEMAAL TERUG UIT DE

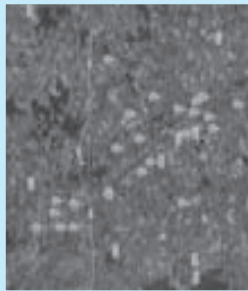

ONLINE SHOPPER: Een thuiswerk systeem zoals hierboven genoemd kan ook worden gebruikt voor boodschappen doen, een zogenaamd 'thuis winkel systeem'. Deze optie wordt door vele winkels, zoals supermarkten als Jumbo, ingezet, al vol op gebruikt. Mensen kunnen producten bestellen wat vervolgens bij hen thuis bezorgd wordt. Dit kan gelden voor zowel de dagelijkse boodschappen als voor kleding of tassen. Op die manier kunnen mensen vanuit hun huiskamer alles bestellen wat ze nodig hebben.

Voor deze optie kan ook worden nagedacht over een centraal ophaalpunt. Een grote bus of vrachtwagen die op een centraal punt in het betreffende dorp stopt met de bestelde middelen van dat dorp. Mensen kunnen hier dan hun producten ophalen. Op die manier behoudt je tevens de functie van 'sociale ontmoetingsplek' voor mensen.

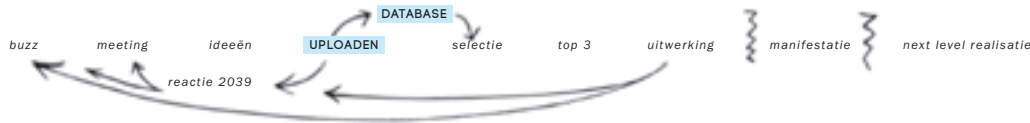
Martin

**REAGEER OP
DIT IDEE**

ONLINE CARPOOL PUNT: Naast mensen die niet over eigen vervoer beschikken, is er natuurlijk ook een groep mensen die dit wel doen. Het idee is om een online punt te creëren waar mensen met een auto zich aan kunnen melden en mensen zonder auto. Heb je geen eigen vervoer dan kan je op deze site zoeken naar mensen bij jou in de buurt die op hetzelfde tijdstip als jij op dezelfde locatie als jij zelf moeten zijn.

**REAGEER OP
DIT IDEE**

UITWERKING

From: **Harold Bongers** <h.bongers@car.nl>
Subject: **Leve de Krimp!**
Date: **15 March 2039**
To: **Martin** <martin@levedekrimp.nl>

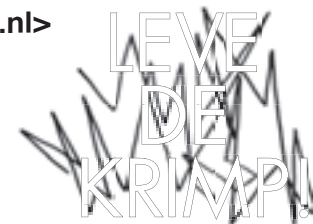
15 Maart 2039

Dag Martin,

Ik ben wel geïnteresseerd in dat nieuwe gat in de markt dat jij gaat aanboren. Je zult mijn verhaal wel hebben gelezen in de krant. Ik heb niet goed genoeg geanticipeerd op de marktvraag. Ben benieuwd of jouw idee mij kan inspireren, zodat ik het een en ander kan terugdraaien of anders aan kan pakken. Interessant idee dat je hebt, over zelfproductie, fabriceren en zelf maken. Maatwerk is toch de toekomst,....dat kan ik wel stellen, zo vanuit 2039. Met vriendelijke groet,

Harold Bongers

From: **Leve de Krimp!** <info@levedekrimp.nl>
Subject: **Leve de Krimp!**
Date: **15 March 2039**
To: **Martin** <martin@levedekrimp.nl>

15 Maart 2039

Hallo Martin,

Wetende waar je nu mee bezig bent, kan de volgende vraag je wellicht verder helpen bij de opdracht die je afgelopen woensdag hebt ontvangen:

Met wie of welke partij(en) zou je nu al kunnen/gaan samenwerken om deze dienst op de markt te brengen en te financieren?

Veel plezier, Leve de Krimp!

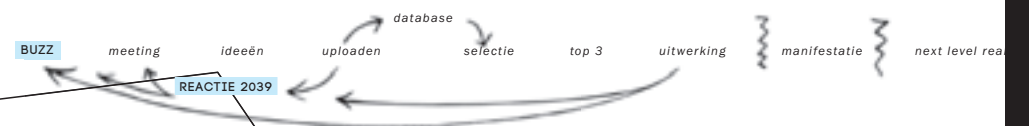
ENORME HOEVEEL- HEID LEEGSTAND IN DE ACHTERHOEK

Steeds meer agrarische gebouwen komen leeg te staan. Dit als gevolg van strengere milieuregels voor intensieve veehouderijen, schaalvergroting en demografische ontwikkelingen, zoals bevolkingsdaling en vergrijzing. In de Achterhoek is het afgelopen decennium 40% van de agrarische bedrijven gestopt. Dit blijkt uit cijfers van het Handelsregister van Kamer van Koophandel Centraal Gelderland. “We hadden eigenlijk jaren geleden al moeten ingrijpen”, zegt voorzitter Van Minneken van de vakgroep agrarisch en landelijk vastgoed van makelaarsvereniging NVM. “Wonen op het platteland was twintig jaar geleden nog helemaal in. Overtoollige boerderijen gingen vlot van de hand voor hoge prijzen. Kopers stonden in de rij: stadsmensen die

ook wel eens wat ruimte om hun huis wilden of gewoon op zoek waren naar rust, paardenbezitters, kunstenaars. Maar dit gold met name voor buitengebieden die op niet al te grote afstand van de Randstad lagen.”

Maar de tijden zijn veranderd. De groep potentiële kopers schrikbarend veel kleiner geworden. Bovendien stellen ze hogere eisen. Een leuke woonboerderij op een mooie locatie, binnen een acceptabele reistijd van de Randstad, is meestal nog wel te verkopen. Maar voor een erf dat vol staat met oude schuren of stallen is geen belangstelling. Verpaupering ligt op de loer, vooral in gebieden die wat verder af liggen van de grote steden, zoals de Achterhoek.

LEVE DE KRIMP!

ALTERNATE REALITY GAME 2013

DERDE BIJEENKOMST

12 mei 2013
14:00-16:00

LEVE DE KRIMP!
NIEUWE OPDRACHTEN

SLUIT JE AAN!

2039

NIEUWE SAMENWERKINGEN

Deze krant schetst een toekomst in het jaar 2039.

Deze toekomst kent een hele andere arbeidsmarkt dan nu het geval is. Doordat er relatief veel mensen gepensioneerd zijn, is het aantal werkende mensen sterk afgenomen. Tegelijkertijd zijn er sectoren waar een grote vraag naar arbeidskrachten ligt, bijvoorbeeld in de zorg.

Maar hoewel het aantal mensen dat werkt voor geld is gedaald, is er een flink aantal mensen dat samen wil werken aan een fijne leefomgeving.

Er is perspectief voor een samenleving waarin het uitruilen van diensten opbloeit.

- Benader drie mensen die zouden willen meewerken aan een ruildiensten-systeem. Bedenk goed welke mensen je benadert. Wat kan iemand voor dienst inbrengen en hoe vaak zou hij zijn dienst willen aanbieden (per week/maand/kwartaal), wie zou baat hebben bij deze dienst en wat zou iemand graag voor zijn inbreng terug zien?

- Bedenk een manier waarop deze vraag en aanbod van diensten gemakkelijker 'gematcht' kunnen worden.

Ton Nagedacht over aanpak benadering “spil”burgers die betrokken willen en kunnen worden bij het vergroten van de buurtvitaliteit in dorpen en steden van Achterhoek. Wat kan ik bijdragen? Welk talent heb ik om mee te doen?

Het gaat om het mobiliseren van krachten en het zoeken van hanteeraren oplossingen dicht bij de burger. Daarom start ik in mijn eigen wijk.

Vanmiddag ben ik begonnen bij verzorgingshuis Het Weerdje. Daar gesproken met de manager wonen en zorg om na te gaan wat het verzorgingshuis en met name de bewoners ervan willen bijdragen aan de leef- en zorgkwaliteit in de wijk. Er is een bewonersraad en ik ben ook benieuwd naar hun kennis en mogelijkheden.

Ton In de wijk waar ik woon staat een bloeiende basisschool (Canadaschool, 220 leerlingen). Mandy Ampting is directeur van deze school en haar masterafstudeeropdracht gaat over de gevolgen van de krimp voor het basisonderwijs in de Achterhoek. De prognose voor Doetinchem is 19% krimp de komende jaren en dat steekt gunstig af bij de overige Achterhoekse gemeenten. De verwachting voor de Canadaschool is een lichte daling maar stabiel bestaansrecht ook nog in 2039. Rondom deze school liggen een aantal “jonge” woonwijken met jonge gezinnen. Hoewel het dus niet gaat over opheffing van de school gaat het wel over de bijdrage die de school aan de wijk kan bieden.

Kern van primair onderwijs is opbrengst gericht goed onderwijs en allerlei taken neerleggen bij een school is een te gemakkelijke oplossing die de kerntaak onder druk zet. De Canadaschool is uiteraard gericht op de jeugd en verzorgt vanuit die gedachte nu al de buitenschoolse opvang (van groot belang voor werkende ouders) die door deze voorziening graag in de wijk blijven wonen.

BSO kan gelinkt worden met jeugdzorg en buurtwerk waardoor de diensten versterkt gaan worden.

Een andere dienst is het beschikbaar stellen van het gebouw voor wijk-bijeenkomsten. Het aanwezige PC materiaal kan ingezet worden voor computercursussen. Het beheer en onderhoud van schoolgebouwen gaat van gemeenten naar private schoolbesturen. Dat wordt een aanslag op beschikbare financiële middelen. Wederdiensten die wijkbewoners kunnen leveren zijn bv. tuinonderhoud en toezicht.

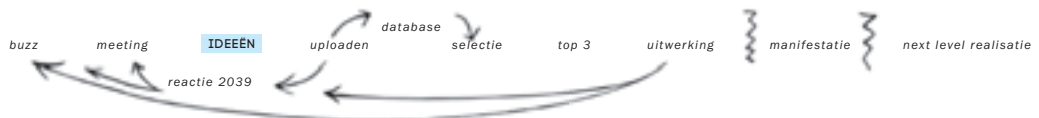
Lisa Thuis werken: Medewerkers van bedrijven kunnen thuis inloggen in hun eigen profiel. Deze optie wordt voor veel werknemers al beschikbaar gemaakt. Op die manier kunnen ze vanuit thuis werken en hoeven ze niet (elke dag) naar kantoor te komen. Natuurlijk moet hierbij in gedachten worden gehouden dat dit niet altijd mogelijk is. Voor overleggen of afspraken dient een medewerker nou eenmaal fysiek aanwezig te zijn. Daarnaast is het een optie om deze functie uit te breiden met een telefonisch netwerk en skypen. Wanneer ook skypen mogelijk is kan een medewerker soms ook vanuit huis vergaderen.

Ton Bijzonder dat iemand die ik niet ken op een of andere manier hoort dat ‘leve de krimp’ actueel is:

Lisa Online shoppen: Een thuiswerk systeem zoals eerder genoemd kan ook worden gebruikt voor boodschappen doen, een zogenaamd ‘thuis winkel systeem’. Deze optie wordt door vele winkels, zowel supermarkten als kledingzaken, al vol op gebruikt. Mensen kunnen producten bestellen wat vervolgens bij hen thuis bezorgd wordt. Dit kan gelden voor zowel de dagelijkse boodschappen als voor kleding of tassen. Op die manier kunnen mensen vanuit hun huiskamer alles bestellen wat ze nodig hebben. Voor deze optie kan ook worden nagedacht over een centraal ophaalpunt. Een grote bus of vrachtwagen die op een centraal punt in het betreffende dorp stopt met de bestelde middelen van dat dorp. Mensen kunnen hier dan hun producten ophalen. Op die manier behoud je tevens de functie van ‘sociale ontmoetingsplek’ voor mensen.

Martin

Martin

Ton Noties uit een gesprek met de bedrijfsleider van een garagebedrijf woonachtig in het buitengebied van het dorp Halle (gemeente Bronckhorst) :

In 2039 zijn veel dorpen in de Achterhoek opgeheven en afgebroken. Jonge gezinnen concentreren zich nu al in dorpen waar voldoende voorzieningen zijn (school, winkel, sportverenigingen). Anno 2013 komt het beheer van sportterreinen in handen van verenigingsleden die gezamenlijk de kosten moeten opbrengen. Kleine verenigingen met weinig leden kunnen dat niet opbrengen (lidmaatschap te duur) en dat betekent overstap naar een grotere vereniging in een groter dorp. Grotere verenigingen bieden meer mogelijkheden en kwaliteit. Dat proces zet zich door (vergelijk met ophef scholen).

Er komt ruimte beschikbaar voor wonen en recreëren in het buitengebied. De kwaliteit van wonen neemt toe en gespreide voorzieningen af. Wonen in een omgeving met geen voorzieningen betekent het organiseren van regelmatig vervoer naar plekken waar wel voorzieningen zijn. Buurtbewoners zetten zelf een vervoerssysteem op en zorgen voor voldoende weekvoorraad. "Ieder huis een grote diepvries". Energie, geleverd door agrariers (bio-gas) en velden met zonnepanelen, zorgt voor stroom in woningen. Werken vanuit huis wordt gewoon (glasvezel) en een toegankelijk wegennet zorgt ervoor dat kerndorpen bereikbaar zijn. In het "buitengebied" worden leefcirkels opgezet die diensten delen (transport, zorg, klussen). Mensen die kiezen voor wonen buitenaf weten dat ze duurder uit zijn en op zichzelf zijn aangewezen.

ONLINE SHOPPEN: Een thuiswerk systeem zoals hierboven genoemd kan ook

**IN BUITENGEBIEDEN
ONSTAAN
LEEFCIRKELS**

KERNDORPEN

From: Lia ten Brinke <liatb@xs4all.nl>
Subject: Leve de Krimp!
Date: 03 March 2039
To: Ton <ton@levedekrimp.nl>

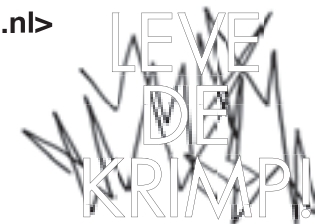
03 Maart 2039

Hallo Ton,

Denk je dat ik ook iets kan betekenen in jouw ruildiensten-systeem? Ik wilde dat zoiets veel eerder bestond. Ik ben al 10 jaar met pensioen, maar ik had de afgelopen 10 jaar nog best wel bijles kunnen geven of meer dan dat. In ruil voor wat zorg misschien. Ik merk dat ik kwiek genoeg ben, maar vrienden van mij niet. Ik zou voor een dienst aan hen, best wel wat lesuurtjes willen geven. Nou goed, misschien gebeurt dat nog wel. Want wat jij concreet bedenkt, zal invloed hebben op mijn toekomst die nog kan veranderen.

Hartelijke groet,
Lia ten Brinke

From: Leve de Krimp! <info@levedekrimp.nl>
Subject: Leve de Krimp!
Date: 03 March 2039
To: Ton <ton@levedekrimp.nl>

03 Maart 2039

Hallo Ton,

*Wetende waar je nu mee bezig bent, kan de volgende vraag je wellicht verder helpen bij de opdracht die je afgelopen woensdag hebt ontvangen:
Met wie of welke partij(en) zou je nu al kunnen/gaan samenwerken om dit ruildiensten-systeem op te zetten?*

Veel plezier, Leve de Krimp!

REGIO MET SLIMSTE WONINGEN BINNEN EUROPA

In de Achterhoek staan de meest intelligente woningen en boerderijen dankzij domotica. Domotica heeft de afgelopen jaren flink aan populariteit gewonnen. De samenstelling van de Achterhoekse gemeenschap is er dan ook naar. Men is oud en is steeds langer oud, maar wil zelfredzaam zijn. Niet alleen de zelfredzaamheid heeft de verre ontwikkeling en toepassing van domotica in de Achterhoek versnelt, maar ook het gebrek aan (thuis)zorgpersoneel. Inmiddels zijn de drie topniveau's van domotica oude koek voor de Achterhoek:

Communicerende woningen: woningen met interne en externe netwerken, waardoor interactie tussen systemen en bediening over afstand mogelijk is, alsmede toegang tot informatie en diensten van zowel binnen als buiten het huis.

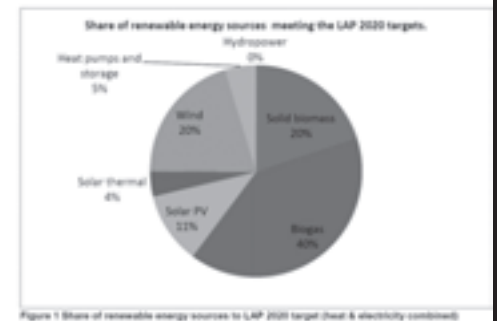
Lerende woningen: woningen waarin patronen van activiteit worden herkend en waarin deze gegevens gebruikt worden om de technologie in de woning af te stemmen op de behoeften van de gebruikers.

Reagerende woningen: woningen waarin de activiteiten en locaties van mensen en objecten voortdurend geregistreerd worden om aan de hand van deze informatie de technologie in de woning proactief te laten anticiperen op de behoeften van de gebruikers.

Op een beeldscherm zien wie voor de deur staat, met een handklap het licht uit doen, met een zendertje vanuit de traplift de deur alvast open doen, na een val in de badkamer meteen verbinding maken met een centrale medewerker die hulp stuurt. De thuiszorg-robot die verwerkt is in de muren, meubels en sanitair van de woning.

AGEM GAAT INTERNATIONAAL

Na de HEMA gaat nu de AGEM internationaal. De Achterhoekse groene energie maatschappij gooit al jaren hoge ogen op het gebied van lokaal opgewekte groene energie. Aanvankelijk begonnen met Europese subsidies en ambitieuze doelstellingen voor het jaar 2020. Binnen korte tijd lukte het de AGEM zelfstandig marktleider te worden in de Achterhoek op het gebied van duurzame energie opwekking en voorzieningen. Er woedt een verhitte discussie op internet fora, zoals nederlandwordtanders.nl en tussen de particuliere partners van de AGEM of dit een goede zet is. De afgelopen jaren komen er grote groepen uit India, Brazilië, Afrika en China op excursie naar de Achterhoek om projecten van de AGEM te bezoeken en inspiratie op te doen voor hun eigen lokale groene energievoorziening. De kennis en werkwijze van de AGEM kan een exportproduct worden van de Achterhoek,.....maar blijft het dan nog wel Achterhoeks genoeg?

IDEE 22
**AGRARIËRS LEVEREN GROENE
ENERGIEVOORZIENING**
TONI BOLAND

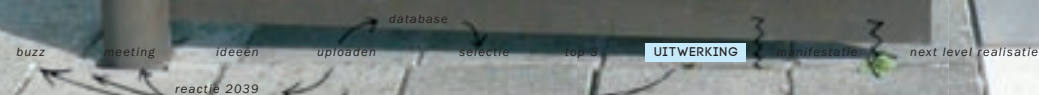
LEVEN
VIA
KRIMP

JCDecaux

IDEE 34
**LEEGSTAANDE 'SUPERBOERDERIJEN'
VORMEN HET MIDDELPUNT
VAN LEEFCIRKELS**
TONI BOLAND

LEVEN
VIA
KRIMP

LEVE DE KRIMP!

ALTERNATE REALITY GAME

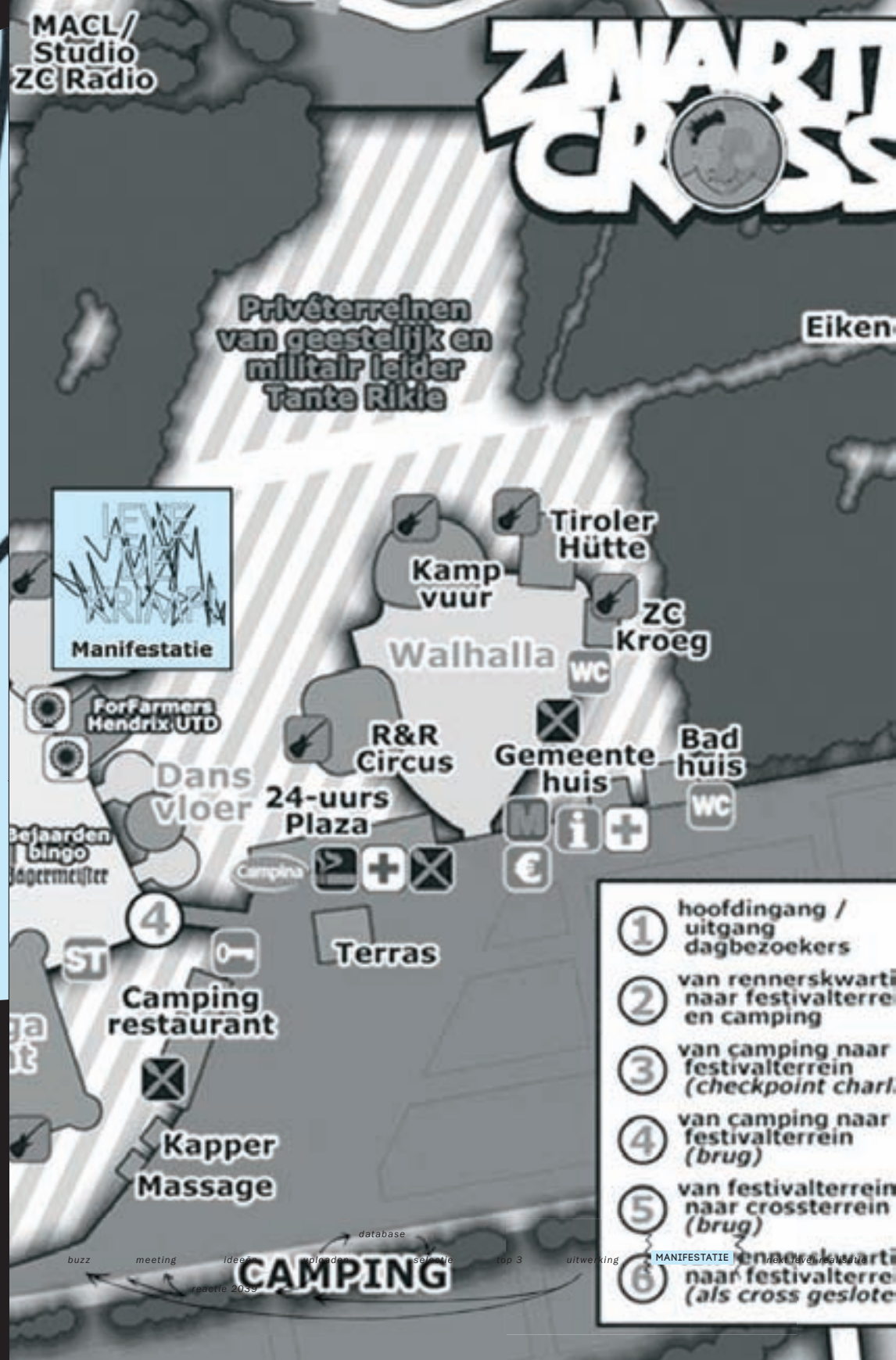
MANIFESTATIE

26 - 27 - 28 JULI

ZWART CROSS

MANIFESTATIE

Het spel wordt afgesloten met een feestelijke manifestatie, gekoppeld aan een lokaal evenement. Tijdens deze manifestatie wordt o.a. in een filmpje getoond hoe de toekomst van de vier personages in 2039 positief is veranderd door de spelers!

Lichtenvoorde - 16 juli 2013

Lokale boeren leveren stroom aan Zwarte Cross

buzz meeting ideeën uploaden database selectie top 3 uitwerking MANIFESTATIE next level realisatie reactie 2039

2039

Lichtenvoorde - 17 juli 2013

“Leve de Krimp!” groot succes, Toekomst achterhoek een stuk kleurrijker

LEVE
DE
KRIMP!

2013

2013

achtergrond & opinie

Vonk

Oosterse wijsheid Westerse obsessie met jong zijn is gek ● P6

Cabine 28G-171 Schrijfster Franca Treur kijkt in haar toekomst ● P11

Vertroufelzorg Zo slecht gaan we niet met onze ouderen om ● P14

Special

Lang zullen we leven

Hoe word je goed oud? Tijd om daarover na te denken, want oud worden we. Ontzettend oud. Even geen zorgkosten en pensioenleed, maar het genot van doorwerken en lang fit zijn.

Muse, Mariana C. 82, 1999
Foto: Erwin Dijk

Prettige levensavond **Fictie**

Nooit zijn waar ik ben

Hoe je je laatste dagen niet wilt slijten beschrijft **Franca Treur** in dit angstvisioen. Ze is de grens van 105 jaar gepasseerd en mag geen woning meer bezet houden. 'Uw cabine is 28G-171'

Illustratie: Diana Scherer

'H

iermee mag ik me afvragen, hoe ik het wil. Het is een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel.

Ik heb een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel.

Ik heb een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel.

Ik heb een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel.

Ik heb een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel.

Ik heb een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel.

Ik heb een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel.

Ik heb een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel.

Ik heb een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel. Het is een vraag die ik me vaak stel.

Ten slotte is er ook een versie, maar?

"Natuurlijk", zegt ik. "We kunnen het versie van versie. Ik denk aan de herenging van de herenging. Aan de herenging van de herenging. Aan de herenging van de herenging."

"De herenging van de herenging", zegt ik. "De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging."

"De herenging van de herenging", zegt ik. "De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging."

"De herenging van de herenging", zegt ik. "De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging."

"De herenging van de herenging", zegt ik. "De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging."

De herenging van de herenging, zegt ik. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging.

De herenging van de herenging, zegt ik. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging.

De herenging van de herenging, zegt ik. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging.

De herenging van de herenging, zegt ik. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging.

De herenging van de herenging, zegt ik. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging.

De herenging van de herenging, zegt ik. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging.

De herenging van de herenging, zegt ik. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging.

De herenging van de herenging, zegt ik. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging.

De herenging van de herenging, zegt ik. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging.

De herenging van de herenging, zegt ik. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging.

De herenging van de herenging, zegt ik. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging.

De herenging van de herenging, zegt ik. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging.

De herenging van de herenging, zegt ik. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging.

De herenging van de herenging, zegt ik. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging.

De herenging van de herenging, zegt ik. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging.

De herenging van de herenging, zegt ik. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging.

De herenging van de herenging, zegt ik. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging.

De herenging van de herenging, zegt ik. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging. De herenging van de herenging.

“

U kunt zich nu uitkleden. Dan sluit ik uw stoma aan op de afvoerkanalen

1.

INHOUDELIJK KADER

Krimp is eigenlijk een verzamelbegrip. Het gaat niet alleen om een daling van het aantal inwoners in een gebied, maar ook om een daling van het aantal huishoudens en een afname van de beroepsbevolking. En demografische ontwikkelingen als vergrijzing en ontgroening hebben een versterkend effect op bevolkingskrimp.

Het fenomeen krimp is breed, evenals de effecten ervan. Denk aan leegstand van woningen en gebouwen, minder draagvlak voor voorzieningen, een verslechterde leefbaarheid, een grotere en andere behoefte aan zorg, minder banen, minder draagvlak voor openbaar vervoer en een stagnerende werking van – op groei gebaseerde – financieringsconstructies voor ruimtelijke opgaven. Want veel ruimtelijke ingrepen, zoals herstructurering om de leefbaarheid van gebieden op peil te houden, werden gefinancierd door opbrengsten uit nieuwbouw elders in het gebied. Maar nu nieuwbouw niet langer realistisch en winstgevend is in krimpgebieden, wegens een teruglopende vraag, zijn er geen positieve balansonderdelen om deze kosten te compenseren. Daarnaast heeft krimp zijn weerslag op verschillende schaalniveaus: gemeentelijk, (inter)regionaal en provinciaal. En natuurlijk is krimp niet eenduidig of generiek. De effecten verschillen per locatie en zijn afhankelijk van hoe mensen ermee omgaan. Een andere noot is dat krimp en groei naast elkaar kunnen bestaan. Zo kunnen buurten, wijken of steden krimpen terwijl de regio waar zij deel van uitmaken groeit. Het omgekeerde kan overigens ook het geval zijn.

Op dit moment is krimp al dagelijkse praktijk in Zuid Limburg, Noordoost Groningen en Zeeuws Vlaanderen. Daarnaast is er een tiental anticipeerregio's – gebieden waar krimp zich op de korte termijn zal manifesteren. In eerste instantie reageren bestuurders van deze gebieden vaak ontkennend op de krimprealiteit. Jarenlang zijn gemeenten immers 'beloond' voor groei, via geldstromen die gekoppeld zijn aan het aantal inwoners. Dus wanneer het aantal inwoners stagneert, voelt dit als falen. Vandaar dat 'krimp' als een negatief effect wordt gezien. Na de ontkenning volgt vaak een reactie om krimp te bestrijden, bijvoorbeeld door grote campagnes op te zetten om nieuwe bewoners aan te trekken. Dit soort bestrijdingsreacties heeft in de praktijk weinig zin en kent eerder een averechts effect. Er vindt enkel een verschuiving van bewoners in de regio plaats: het succesvol aantrekken van de ene gemeente veroorzaakt een verdere leegloop in de andere gemeente. De echte uitdaging voor het fenomeen krimp ligt in het accepteren en benutten van ervan. Krimp als kans.

Bron: Dienst Landelijk Gebied

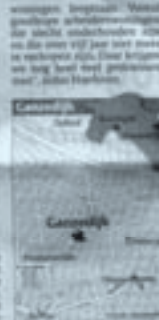
Inwoners Ganzedijk zijn boos

Sloopplannen leiden tot slapeloze nachten

door Jan Bouman

WONERS • INWONERS VAN Ganzedijk hebben slapeloze nachten van het sloopplan voor hun dorp. De rijksoverheid, 'Het Rijk' wil het niet alleen te bouwen uit de jaren vijftig wonen, maar ook de aanwezigheid van de toen bestaande grootheden van het dorp. Maar al die besluiten wat goed voor ons is', staat te open voor een pro-actieve vergadering.

'We hebben het idee dat het hele dorp wordt omgekeerd', zegt Henry Albert van de gemeente Ganzedijk. Hij heeft op het gebied van de hereniging.

14-05-13

Krimp/groei | RUIMTEVOLK

RUIMTEVOLK

BLOG

BEROEPEN/INZICHTEN | KRIJG | OVERHEID | TIELEN/INNE | PLACELAND | SOCIALE SCHEDE
20-06-2011 • JAN CUNYER

AUTEURS

Jan Custers

den Custers, tot verleden jaar werkzaam als directeur-bestuurder van de woningorganisatie Verhuur, momenteel projectleider van de Proeftuin Zelfsturing.

<http://www.groeftuinself...>
groeftuinselfsturing@pec...

LINKS

<http://www.pecienmaas.nl...>

Krimpgroeien

Krimp in bevolking, groei in sociale vitaliteit

Bestuurders en maatschappelijke organisaties piekeren zich suf om dorpen en wijken in krimpgebieden leefbaar te houden. Grote afwezigen in het debat zijn de burgers. Hoog tijd voor een echte kanteling: laat burgers niet alleen 'meedenken en meedoen', maar geef ze het primaat op het gebied van gemeenschapsweddeking en sociale vitaliteit.

Lokale bevolking

Bevolkingsdaling gaat gepaard met vergrijping en ontgroening. Met als gevolg een toenemende vraag naar zorgvoorzieningen, maar tegelijkertijd een afnemend draagvlak voor de broodnodige voorzieningen. In bijna alle beleidsdocumenten worden deze gevolgen van krimp gepresenteerd als zaken die de overheid en maatschappelijke organisaties moeten oplossen. De causale redenering luidt: 'we hebben een probleem, dat leidt tot de volgende analyse, waarbij de volgende oplossingen passen'. Vrijwel automatisch nemen overheid en maatschappelijke organisaties het probleemseigenaarschap op zich.

Sociale voorzieningen laagdrempelig aanbieden is lastig, zeker in deze tijden van crisis. Bezuinigingen en schaalvergrotingen leiden vaak tot verzet van burgers, en daarmee tot verharding van hun relatie met de

Deze website maakt gebruik van cookies. Waarom? Klik hier voor meer informatie.

Sluiten

elopen decennia
in te onpas in te
als een 'claimende

Be:DC\Users\ArneB\F\w\ONLINE_FOLDER\Studio Pagina's\PDF SUA Krimp\05_inhoud\Bijlage\Krimp/groei | RUIMTEVOLK.htm

1/3

Uitdaging: krimp benutten

Het besef dat krimp een nieuwe, structurele realiteit is die op de lange termijn voortduurt, begint door te sijpelen. Maar vooralsnog vindt deze doorsijpeling voornamelijk plaats bij de professionele partijen in de bovenste lagen. Dat is een eerste stap, maar om krimp daadwerkelijk als kans te benutten, is meer nodig. Dat blijkt mede uit allerlei onderzoeken die gedaan zijn door onder andere de SEV, het Nirov en de SER.¹

Hieruit komt naar voren dat er twee grote hindernissen zijn die het benutten van krimp bemoeilijken. De ene hindernis bestaat uit het vinden van financiering voor investeringen die nodig zijn om te zorgen dat krimp geen negatieve spiraal in gang zet. De andere belemmering is het ontbreken van initiatieven 'van onderop' – opgezet en gedragen door bewoners – die krimp omarmen en van daaruit anticiperen op de toekomst. Hoewel krimp voor professionals steeds evidentier en realistischer wordt, is het voor de 'gewone' bewoner of ondernemer vaak geen kwestie die hen tijdens het leven van alledag bezig houdt. Het is een thema dat gevoelsmatig ver van hen af staat. Dat is jammer, want krimp treft iedereen. Niet alleen directeuren en bestuurders, maar ook – en juist – de bewoners. Want het is vooral hún leefwereld die sterk zal veranderen wanneer krimp zijn intrede doet.

Tegelijkertijd benoemen de onderzoeken ook een oplossingsrichting voor het benutten van krimp, namelijk het leggen van slimme verbindingen tussen stromen in een gebied, zoals kennis, geld, energie en diensten. Er is vraag naar kennis, voorbeeldprojecten en methodieken waarin deze oplossingsrichting wordt toegepast.

Kortom, binnen de krimpthematiek is een grote behoefte aan een methode die inzet op bewustwording en probleemeigenaarschap waarbij het verbinden van stromen een natuurlijk onderdeel vormt en die de term 'krimp' van een positieve lading voorziet.

2. METHODE LEVE DE KRIMP!

Het projectvoorstel *Leve de Krimp!* is een methode die inzet op het activeren van de belangrijkste stakeholders in een krimpgebied, namelijk de bewoners zelf. *Leve de Krimp!* draagt bij aan het stimuleren van bewustwording over de effecten van krimp op het alledaagse leven van bewoners. Ook bevordert het project het probleemeigenaarschap van krimp bij bewoners. En ten slotte zorgt *Leve de Krimp!* dat de collectieve intelligentie van de bewoners in een krimpgebied aanbeoordeld wordt om zo tot bottom-up gedragen oplossingen en ideeën te komen.

Een stappenplan of beleidsstuk staat vaak ver af van bewoners in het veld. In reacties op dit soort benaderingen weerklanken regelmatig geluiden als ‘belerend’ of ‘jullie komen mij vertellen hoe ik me moet gedragen’. Om daadwerkelijk bewustwording en probleemeigenaarschap bij bewoners te bevorderen, om daadwerkelijk de collectieve intelligentie van een gebied te benutten, is een andere methode nodig. Een methode die zorgt dat bewoners zélf overtuigd raken van de noodzaak om in beweging te komen, waarbij ze niet het gevoel hebben dat dit van ‘bovenaf’ wordt opgelegd, maar dat het iets is wat haalbaar en plezierig is. Hiertoe is een spelvorm bij uitstek geschikt.

Spelvorm

Een spelvorm is een instrument dat van nature geschikt is om vraagstukken te behandelen die over interactie en processen gaan. Het maakt verbondenheid en engagement

mogelijk met grote thema's die het normale dagelijkse leven (nog) niet lijken te raken. Met name het feit dat spelers gebeurtenissen in de eerste persoon ervaren, maakt de methode geschikt om bij te dragen aan bewustwordingsprocessen. Eigen ervaringen maken immers veel meer indruk en beklijven beter dan wanneer mensen erover lezen of het op televisie zien. Een ander aspect van de spelvorm dat interessant is in het kader van de krimpthematiek, is de aangeboren eigenschap om beroep te doen op de creativiteit van mensen. Het feit dat mensen ‘spelen’, zorgt dat ze los komen van beperkende gedachten die ze normaliter hebben. Een spel daagt mensen uit om hun grenzen te verleggen, om creatief te gaan denken, te experimenteren en samen te werken. En tenslotte heeft een spel ook natuurlijke reflectiemomenten in zich. Dat zijn momenten waarop spelers van een afstandje naar zichzelf kijken en beoordelen wat ze aan het doen zijn. Dat gebeurt bijvoorbeeld op momenten dat er nieuwe spelers toetreden en spelers hen uitleggen hoe het spel werkt.

Alternate Reality Game

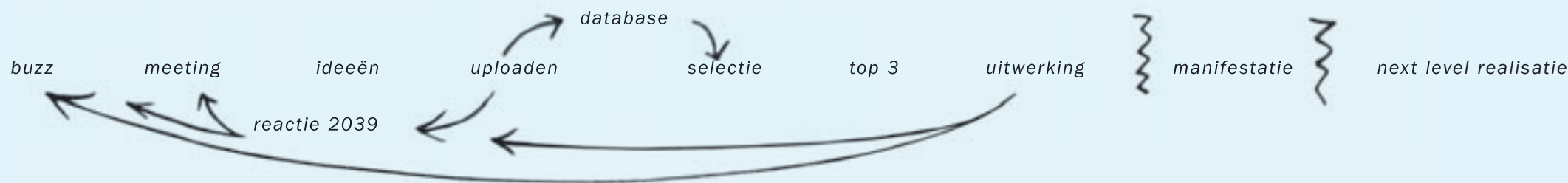
Binnen de spelontwerptheorie zijn er uiteenlopende vormen te onderscheiden. Elke vorm heeft specifieke eigenschappen die de betreffende vorm geschikt maken voor verschillende situaties en gewenste resultaten. Het projectvoorstel *Leve de Krimp!* maakt gebruik van de spelvorm Alternate Reality Game. Deze spelvorm legt als het ware een extra laag over de realiteit. Het wordt niet alleen in de virtuele wereld

gespeeld, maar ook in de ‘fysieke’ wereld, de dagelijkse praktijk. In het geval van *Leve de Krimp!* betekent dit dat de toekomst met krimp naar het heden gehaald wordt. Mensen kunnen nú al ervaren wat krimp voor effecten heeft op hun dagelijks leven. *Play it before you live it.*

Deze spelvorm werkt als volgt: spelers dienen zich in te leven in een ‘common future’ – een gezamenlijk toekomstbeeld – en krijgen vervolgens opdrachten die ze in hun eigen dagelijkse praktijk dienen uit te voeren. De randvoorwaarde bij deze opdrachten is steeds dat ze deze dienen uit te voeren alsof ze zich al in deze ‘common future’ bevinden. Vervolgens zullen spelers de uitkomsten van hun opdrachten terugkoppelen op een online platform. Daar kunnen andere spelers en toeschouwers het spel volgen en tevens kunnen er verbandingen gelegd worden tussen de uitkomsten van de verschillende spelers.

Een voorbeeld van een Alternate Reality Game is het spel ‘World without oil’. Hier kregen spelers de ‘common future’ van een wereld zonder olie voorgespiegeld. Een filmtrailer toont enigszins dreigend wat de impact is van het ontbreken van olie. Een wereld zonder olie betekent immers ook een wereld zonder auto's, plastic, computers, gas en transport van voedsel. Mensen die wilden meespelen aan het spel kregen de opdracht om te laten zien hoe zij in deze wereld zouden leven. Sommige mensen gingen andere vervoersmiddelen bouwen en maakten hier filmpjes van die ze op de website toonden, anderen gingen hun eigen voedsel verbouwen en lieten op de website foto's zien van hun zelfvoorzienende voedselproductie. Na vier weken was het spel afgelopen en werd de online oogst bekeken. Niet alleen was de collectieve intelligentie van de spelers enorm, tegelijkertijd bleken veel mensen voor het spel duurzaamheidsaanpassingen in hun dagelijkse praktijk te hebben gedaan, die ze na afloop van het spel alsnog zijn blijven doen.²

Tegelijkertijd zorgt het feit dat deze spelvorm langere tijd loopt, bijvoorbeeld enkele maanden, ervoor dat de acties die spelers ondernemen zich gaan bestendigen in de dagelijkse praktijk van mensen – ook na afloop van het spel. Daardoor is deze vorm uitermate geschikt om bij te dragen aan en aan te zetten tot een mentaliteitsverandering. Dit is ook het grootste verschil met simulatiespellen zoals de ‘krimpgame’ dat door Tygron ontwikkeld is.³ Daar zitten spelers tijdens een middag een kwartier op de stoel van de wethouder, een kwartier op de positie van de basisschooldirecteur en zijn ze een kwartier bestuurder van een woningcorporatie. Hiermee vergaren spelers wel inzicht in de effecten van krimp en in elkaars (beleids)beslissingen, maar spelers vertonen geen verandering in hun gedrag of handelen. Na het simulatiespel gaat iedereen weer door met het leven van alledag waarin men (nog) niet geconfronteerd wordt met de effecten die krimp met zich meebrengt.

Leve de Krimp! Alternate Reality Game

Het spel *Leve de Krimp!* schetst een toekomst in het jaar 2039 – het jaar waarin de vergrijzing volgens prognoses een hoogtepunt bereikt. Niet alleen is er in deze voorgestelde toekomst een oververteenwoordiging van senioren, tevens is er niet geanticipeerd op krimp. Mensen zijn blijven vasthouden aan het ‘groeidenken’

en dat wringt enorm met de realiteit in 2039. Hierdoor is het jaar 2039 bij aanvang van het spel vrij somber. Vier personages uit 2039 vertellen hoe zij leven, beschrijven waar zij mee worstelen en benoemen gemiste kansen om al veel eerder met krimp om te gaan.

Het spel maakt vervolgens melding van de beweging *Leve de Krimp!* Dit is een beweging die zich inzet om nú – anno 2013 – al te anticiperen op de demografische ontwikkelingen, zodat de toekomst in 2039 prettiger wordt. De beweging *Leve de Krimp!* is op zoek naar leden die hun creativiteit, kennis en lokale expertise willen inzetten. Gezamenlijk beginnen de leden een zoektocht naar vruchtbare ideeën voor een toekomst die kwalitatief bloeit, ondanks dat er een kwantitatieve afname van mensen plaatsvindt. De beweging krijgt vervolgens reacties van de vier personages uit 2039 waarmee eerder is kennis gemaakt. Zij vertellen hoe de ideeën van de leden in 2013 hun leven in 2039 beïnvloeden. Zo verandert gedurende het spel het leven van de mensen in 2039: niet langer somber en vastgelopen in het ‘groeidenken’, maar vol goede en slimme samenwerkingen. In de toekomst van het krimpgebied in het jaar 2039 is bijtijds omgeschakeld naar andere manieren om met minder mensen de huidige leefkwaliteiten te behouden en zelfs méér kwaliteit na te streven.

Buzz

In lokale media wordt een buzz gecreëerd waarin berichten uit de toekomst, uit het jaar 2039, voorkomen. Via lokale televisie, een bijlage in de lokale krant, de lokale radiozender, posters en het prikbord in de supermarkt worden berichten uit de toekomst verspreid in het gebied. Wanneer de buzz voor een korte periode gaande is, wordt een open oproep gedaan om samen te komen tijdens een bijeenkomst.

Meeting / Bijeenkomst

Tijdens deze bijeenkomst presenteert de beweging *Leve de Krimp!* zich. Dit gebeurt door een filmtrailer te tonen met daarin een ‘common future’. Vier personages uit het jaar 2039 stellen zichzelf voor. Zij vertellen in de trailer hoe hun leven in 2039 eruit ziet, waarbij duidelijk wordt dat er niet (voldoende) is geanticipeerd op bevolkingsdaling en de sterke vergrijzing. Hierdoor is hun leefwereld in 2039 vrij somber.

De aanwezigen worden uitgenodigd om zich aan te sluiten bij de beweging *Leve de Krimp!* en om aan de slag te gaan om de toekomst van hun regio in 2039 positief te veranderen. Deze oproep is de ‘call to action’ van het spel. De vier personages doen in de trailer specifiek een oproep aan de mensen in de zaal om actief aan de slag te gaan, zodat hun leven in 2039 er leuker en positiever uit ziet.

De aanwezigen kunnen zich aanmelden als lid van *Leve de Krimp!* en krijgen vervolgens een opdracht mee – alle aanwezigen krijgen dezelfde opdracht – waarin ze uitgedaagd worden om aan de slag te gaan met een specifiek, zorgvuldig gekozen thema dat verband houdt met bevolkingsdaling en vergrijzing. Mogelijke thema’s zijn bijvoorbeeld mobiliteit, nieuwe markten, zorg, energie en nieuwe samenwerkingsvormen. De opdrachten zijn zodanig opgezet, dat ze spelers aanzetten tot het verbinden van diensten, kennis, materialen en geld in de regio. Door opdrachten te doen vanuit het heden (2013) kunnen deelnemers de toekomst in 2039 positief veranderen.

Website en ideeën uploaden

Op de website van *Leve de Krimp!* kunnen spelers een profiel aanmaken waarmee ze officieel lid zijn van *Leve de Krimp!*

Deze website is de uitvalsbasis van Leve de Krimp! Hier kunnen leden hun ideeën uploaden. Degenen die niet kunnen uploaden kunnen hun ideeën doorbellen of naar mobiele uploadpunten brengen, waar ze door mensen geassisteerd worden om hun idee online te krijgen.

Op deze manier is de website ook een platform waar het spel gevolgd kan worden. Niet alleen kunnen spelers op de website van elkaar zien wat hun idee is, maar ook geïnteresseerden die niet meespelen aan het spel maar wel willen volgen wat er gebeurt, kunnen hier terecht.

Reactie 2039

De vier personages uit het jaar 2039 reageren via persoonlijke kanalen (post naar huisadres of email) op de ideeën en oplossingen van de leden. Vervolgens komen er nieuwe berichten uit de toekomst naar buiten, via krant, tv en radio, waarin zichtbaar wordt wat het effect is geweest van de aangedragen ideeën. Dit genereert weer een nieuwe buzz wat weer leidt tot een nieuwe bijeenkomst waarin een ander thema wordt behandeld.

Selectie

Na elke upload-ronde vindt een gemotiveerde selectie van drie (beste) ideeën plaats. De selectie wordt gemaakt door een aantal leden en 'lokale helden'. Lokale helden zijn personen of partijen die geworteld zijn in de Achterhoek en die door bewoners vertrouwd en bewonderd worden. Dit selectieproces zorgt enerzijds voor kwaliteitsborging van de ideeën, anderzijds zorgt het ambassadeurschap van lokale partijen ook voor een extra stimulans voor spelers en volgers.

Uitwerking in veld

Per opdrachtenronde worden de drie geselecteerde grafisch uitgewerkt en geplaatst in het veld, in de regio. Denk aan posters in abri's die een verbeelding geven van het landschap waarin een bepaald idee is gerealiseerd. Deze visuele uitwerking van ideeën in het veld maakt het spel nog zichtbaarder in de regio en zorgt tevens voor een aanwaking van enthousiasme bij spelers en volgers. Tevens zorgt het ervoor dat de ontstane buzz rond het spel aanwezig blijft. Deze cyclische processen worden een aantal keer herhaald, tijdens de duur van het spel.

Database

Gedurende de looptijd van het spel groeit de website van *Leve de Krimp!* uit tot een database aan ideeën waarin kennis, diensten en geldstromen op een natuurlijke manier met elkaar worden verbonden. Alle ideeën zijn bedacht en worden gedragen door bewoners uit het gebied zelf. Het overzicht aan ideeën zal ook aanzetten tot discussie tussen de spelers onderling. Dit is goed, want dit draagt bij aan het bewustwordingstraject.

Manifestatie

Nadat het spel een paar maanden gedraaid heeft, vindt een feestelijke manifestatie plaats als. Tijdens deze manifestatie wordt in een filmpje getoond hoe de toekomst van de vier personages in 2039 positief is veranderd door de spelers! De manifestatie wordt gekoppeld aan een populair lokaal/regionaal evenement.

Next Level

Om te zorgen dat goede ideeën daadwerkelijk richting realisatie gaan, is er na de manifestatie een 'next level' van het spel. Dit houdt in dat de eigenaren van de ideeën die eerder geselecteerd zijn voor een grafische uitwerking in het veld uitgenodigd worden voor een nieuwe bijeenkomst. Hier wordt hen gevraagd of zij interesse hebben om hun idee verder uit te werken en het traject richting realisatie in te gaan.

Als een idee-eigenaar het ziet zitten om een realisatietraject in te gaan, krijgt deze vanuit de beweging *Leve de Krimp!* een aantal hulplijnen ter beschikking om zo de

slagingskans van de realisatie van het idee te vergroting.

Hulplijnen zijn bijvoorbeeld:

- Een businesscase/financieringshulplijn: ondersteuning van experts die kennis hebben over hoe het betreffende idee financieel haalbaar wordt en hoe financiering georganiseerd kan worden;
- Een samenwerkingshulplijn: de idee-eigenaar wordt in contact gebracht met geïnteresseerde partijen en deze partijen mogen dan via een pitch de idee-eigenaar overtuigen om met hen in zee te gaan;
- Een promotiehulplijn: ondersteuning van experts die kennis hebben van communicatie en promotie van het idee om de slagingskans te vergroten.

Achter de schermen

De kracht van het spel zit hem in de dialoog tussen heden en toekomst. Spelers doen iets wat eigenlijk niet kan: ze krijgen berichten uit de toekomst en ze veranderen die toekomst door acties die ze in het heden doen. Het idee heeft iets weg van de film ‘Back to the future’. Het is spannend, vreemd en leuk om berichten uit de toekomst te krijgen, onder andere van de vier personages uit 2039 die persoonlijk reageren op wat spelers aan het doen zijn. Dit is een van de onderdelen waar de lol van het spel wordt beleefd. Een ander belangrijk fun-element is dat de spelers hun goede ideeën terug zien in hun dagelijkse leefomgeving.

De dynamiek van actie en reactie is dan ook een belangrijk onderdeel van het spel. De kwaliteit van de reactie moet hoog en geloofwaardig zijn zodat de spelers ervaren dat ze serieus worden genomen. Dit vraagt om een toegewijd en professioneel team dat achter de schermen de actie-reactie dynamiek in goede banen leidt. Denk hierbij aan een spelleider, een tekstschrjver, grafisch vormgevers en ontwerpers en een programmeur.

Het proces van het spel als geheel is cyclisch, waarbinnen zich weer kleinere cycli bevinden. Zo worden leereffecten van de spelers in hun eigen proces ingebouwd. Dit is te zien in het volgende: nadat een ronde ideeën is geüpload wordt een aantal beste of meest interessante ideeën geselecteerd en ruimtelijk-grafisch uitgewerkt en geplaatst in de regio. Spelers zien dat er echt iets met hun energie en intelligentie wordt gedaan. De prikkel om (nog) eens mee te doen wordt vergroot. En de uitdaging om betere ideeën te bedenken ook. De tijd tussen het krijgen van een opdracht, het bedenken ervan, uploaden, selecteren, grafisch uitwerken en plaatsen in de regio is vrij kort, ongeveer elke maand. Elke ronde

wordt een nieuw thema aangesneden. De volgorde waarin de thema's worden behandeld wordt zorgvuldig gekozen zodat ze op elkaar voortbouwen. De opgedane kennis en manier van denken over het thema uit de eerdere ronde beïnvloedt het inhoudelijk kader van de volgende ronde.

De persoonlijke ervaring van de spelers en het feit dat spelers deel uit maken van een grotere speelgroep die zich bezig houdt met de aangesneden thema's zetten aan tot bewustwording, probleemeigenaarschap en het aanboren van de collectieve intelligentie in het gebied. Dit alles in combinatie met de langere doorlooptijd, circa vijf maanden, maakt dat Leve de Krimp! leidt tot duurzame denk- en gedragsverandering.

Pilot

Voordat het spel de wereld in kan, is het noodzakelijk om minstens één pilot te draaien die exemplarisch is voor de werking van het spel. Tijdens deze pilot wordt het spel met een kleine groep gespeeld, binnen een korte doorlooptijd. De pilot doet ontdekken welke onderdelen goed werken en welke onderdelen verbeterd moeten worden. Binnen de pilot wordt ook getest hoe het spel zoveel mogelijk cultuurspecifiek gemaakt kan worden. Voordat het spel high-end en in full version gespeeld wordt, kan er gedacht worden aan het houden van twee pilot-ronden. Gedurende deze pilot-ronden ontstaat een groep lokale spelers die bekend raken met het spel. Zij kunnen als ambassadeurs de kick-off van het spel in de regio aanjagen.

Achterhoekse Pilot

Om niet in de retoriek te blijven hangen en om de realiteit in te duiken is gewerkt een eerste kleinschalige pilot van het spel gedraaid in een Nederlandse casus. Vanwege het exemplarische karakter van de pilot, is ook gekozen voor een exemplarische casus met een voorbeeldstellend karakter voor andere krimpregio's: de Achterhoek. De Achterhoek is een anticipeerregio. Het is een regio die het belang van samenwerken inziet; zowel overheid, ondernemers als maatschappelijke organisaties erkennen het belang van samenwerken. Hiertoe is Agenda 2020 opgesteld. Er is draagvlak om krimp te benutten en te omarmen, zowel binnen de regio als daarbuiten (onder andere bij het Ministerie BZK). Ondanks deze lopende anticipeer-sporen op veelal bestuurlijk niveau, onderkent de regio dat het probleemeigenaarschap in het veld nog uitblijft. Laat staan het anticiperen op de effecten van krimp door inwoners. Tevens is bekend dat er veel energie, betrokkenheid en ondernemerschap bij inwoners in de regio aanwezig is.

Om goed aan te kunnen tonen wat het spel kan opleveren voor een krimpgebied of anticipeerregio is in week 7 en 8 een eerste pilot in de Achterhoek gedraaid. Met halffabricaten van het spel zijn drie Achterhoekse pilotspelers - Ton Boland, Martin Stor en Lisa - voor anderhalve week in *Leve de Krimp!* gedoken. Dit heeft de methodiek en de toepassing van het spel aangescherpt. Bovendien heeft het concrete resultaten en oplossingen opgeleverd. Uit de reflectie van de spelers op de periode van het spel is gebleken wat de impact van *Leve de Krimp!* is geweest.

Ton Boland

opdracht:
bedenk een ruilsysteem
van diensten

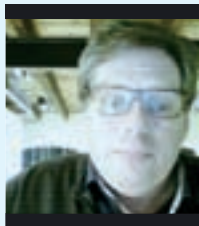
“Leve de Krimp! is een aardige titel en dramatiseert niet.”

“Er zit veel inventiviteit in de Achterhoekers. Het was een ontdekkingstocht om die talenten te ontdekken en in te zetten.”

“Het ideeënrijk in de Achterhoek is groot. Soms ligt de oplossing op straat. Passie voor de gemeenschap is een belangrijke start en gemene deler om een dergelijk project te starten.”

“Ik merk dat maar weinig mensen echt bezig zijn met de krimpproblematiek en de effecten ervan, laat staan erop anticiperen. Het is nog abstract voor velen. Het komt verwarrend over dat de ene basisschool moet opheffen vanwege de krimp, terwijl de andere school een grote wachtlijst heeft, tegen de krimp in.”

“Het spel heb ik als heel leuk ervaren. Het gaf mij ook impulsen om verder na te denken over hoe je kunt omgaan met het bevolkingsvraagstuk hier in de Achterhoek. En om dit vraagstuk niet als probleem te zien maar als mogelijkheid voor kwaliteitsverbetering van het dagelijks leven van mensen.”

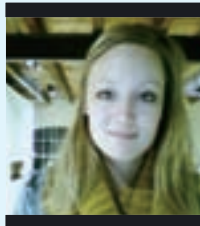

Martin Stor

opdracht:
ga op zoek naar een
nieuwe markt

“Wat vond ik van het spel? Ik vond het geen spelletje meer. En daarmee bedoel ik dat het erg geslaagd is. Het heeft me echt aan het denken gezet en het heeft me in contact gebracht met anderen. Ik ben aan de slag gegaan met het bedenken van een nieuwe markt en ik ben me in het 3d-printen gaan verdiepen. Wat heeft 3d-printen voor invloed op de krimp? Het heeft mij en mijn omgeving echt aan het denken gezet en er zijn plannen uitgekomen en dat allemaal binnen een weekje. Het is dus geen spelletje meer en dat is wel heel mooi zeg.”

“Wat denk ik belangrijk is om dit spel in de Achterhoek te doen slagen is dat je de juiste afzender weet te vinden en dat is niet de overheid in dit geval denk ik. Het zou leuk zijn als je heel dicht bij de Achterhoekers terecht kunt komen.”

Lisa Egberts

opdracht:
mobiliteit

“Ik heb gekeken naar het mobiliteitsvraagstuk: wat ga je doen als je binnen een straal van tien kilometer geen voorzieningen meer hebt, je rijdt geen auto meer en je kunt geen openbaar gebruiken? Ik vond het een leuk spel om te doen. Ik vond het goed om erover na te denken en het heeft me zeker helder gemaakt hoeveel dingen binnen tien kilometer je eigenlijk gebruikt. Hoe belangrijk het is om dat te hebben en hoe vervelend het kan zijn als dat veel verder weg is.”

“Ik vind het spel wel zinvol in de Achterhoek, omdat ik denk dat het goed is als mensen al kunnen gaan nadenken wat ze straks gaan doen. Krimp is een actueel onderwerp. Ik denk dat mensen zeker moeten gaan nadenken over hoe ze met de veranderingen zullen omgaan.”

Generiek versus specifiek

Leve de Krimp! bestaat uit een generiek en specifiek deel. Het generieke deel is de methodiek en het doel van het project. Daarmee is de methode toepasbaar en van waarde in verschillende regio's in Nederland, Duitsland en Frankrijk, die op de krimpproblematiek moeten anticiperen.

Het specifieke deel is de invulling van de spelstadia (zoals buzz, opdrachten, reacties uit 2039 etc). Elke regio kent een eigen cultuur en mentaliteit van samenwerken, ondernemen en betrokkenheid met de omgeving. Het spel kan op maat van de regiocultuur worden gemaakt zodat het verschillende regio's aanspreekt om het op een eigen manier te spelen. Per regio verschilt het zwaartepunt van de thema's en stromen in de krimpgebieden die behandeld kunnen worden. Ook verschilt per regio de cultuur van de doelgroep. Met de communicatie van het spel zal per regio rekening gehouden worden met de geschikte middelen en mate van nieuwe media technieken die bij de doelgroep passen.

Resultaat

Het spel kent een korte termijn resultaat en een lange termijn resultaat. Het korte termijn resultaat bestaat uit de oplossingen en ideeën die spelers opleveren en eventuele realisatie van enkele ideeën. Bij het korte termijn resultaat is het belangrijk om op te merken dat niet zozeer de inhoud van de ideeën die spelers opleveren interessant is, maar vooral het feit dat zij zélf aan ideeën en oplossingen werken in plaats van dat dit als een taak van de overheid gezien wordt. Het grote resultaat wordt echter op de lange termijn gehaald. Bij spelers van het spel wordt aanzet tot bewustwording over krimp en een mentaliteitsverandering: het denken in kwaliteitsbehoud en verbetering ondanks kwantitatieve afname van mensen in het gebied. Omdat bewustwording en mentaliteitsverandering grote effecten zijn, is dit ook pas zichtbaar en merkbaar na een langere periode, bijvoorbeeld na vijf jaar na afloop van het spel. Een mentaliteitsverandering is meetbaar door spelers bij aanvang van het spel te bevragen hoe zij tegen krimp aankijken en hoe zij hun rol daarin zien en dit vervolgens na afloop van het spel nog een aantal keer – over een langere periode – te meten.

Een ander resultaat van het spel betreft het generieke karakter van de methode die het spel ontwikkelt. Deze methode kan ook worden toegepast in andere krimp- en anticipeerregio's. En daarmee is het voor de Achterhoek extra interessant om aan de eerste editie van het spel mee te doen. Want daardoor kan deze regio voorop lopen in de kennisontwikkeling over krimp en kan de Achterhoek uitgroeien tot kennis-hub op het gebied van burgerparticipatie in relatie tot krimp.

3.

PARTNERSCHAP

De methodiek van *Leve de Krimp!* vraagt om een nieuw soort partnerschap. Om het bewustwordingsproces in relatie tot krimp succesvol aan te wakkeren en om ‘probleemeigenaarschap’ en ‘kanshebberschap’ bij huidige bewoners te stimuleren, is het van groot belang dat deze huidige bewoners dit spel omarmen. Maar ook bij het vormen van partnerschappen om het spel te draaien en te financieren is het belangrijk dat de huidige bewoners een significante positie innemen. Want om te stimuleren dat bewoners binnen de krimpthematiek hun rol grijpen, zal het spel en de resultaten van het spel ook écht van hen moeten zijn. Op het moment dat enkel externe partijen, zoals overheden, als partner betrokken worden om het spel te financieren, leidt dit tot wantrouwen bij de spelers. Wat er dan gebeurt, is dat er ‘top-down’ besloten wordt dat bewoners ‘bottom-up’ in actie moeten komen. Dat werkt averechts.

Veel beter is om te stimuleren dat bewoners zélf de prikkel voelen om in actie te komen. Dan ontstaan er initiatieven die van burgers zelf zijn en door burgers gedragen worden en dat is veel duurzamer. Om dit aan te jagen is het waardevol als er partijen bij het spel betrokken zijn die weten wat er leeft, die weten wat werkt en wat aanspreekt en die vertrouwd worden door inwoners. Er is dus een ‘kruip in de huid’ nodig om inwoners daadwerkelijk aan te kunnen spreken. Overheden, zoals gemeentes kunnen dit maar beperkt doen. Hiertoe zijn partijen nodig die de bewoners vertrouwen en bewonderen. In de Achterhoek is een aantal partijen zeer geschikt voor deze rol. Deze succesvolle initiatieven zijn van onderop ontstaan in de kroeg of de boerenschuur. In het begin-

stadium is daar geen overheidsorgaan aan te pas gekomen en er is zeker niet teveel inmenging door partijen van ‘buitenaf’.

Het nieuw soort partnerschap waar de methodiek van *Leve de Krimp!* toe oproept is een samenwerking tussen deze lokale partijen uit het veld – die het vertrouwen hebben van de bewoners – en de landelijke, of zelfs Europese overheid.

Lokaal niveau en meta - niveau

Leve de Krimp! kent qua inhoud een specifiek en generiek deel. Het specifieke deel omvat de toepassing van het spel in een gebied of regio. Het spel wordt helemaal op maat gemaakt, passend bij de cultuur van de betreffende locatie. Aangezien dit deel van het spel werkt met locatiespecifieke thema's en werkt aan ideeën en oplossingen die in het betreffende gebied toegepast kunnen worden, is het idee dat lokale partijen vooral bijdragen aan dit specifieke deel. Dit kan in de vorm van een financiële bijdrage zijn (ook via lokale fondsen), maar ook als ambassadeurs van het spel. Het generieke deel omvat de methodiek die het spel introduceert: het creëren van probleemeigenaarschap bij bewoners en het aanjagen van bewoners om zélf op zoek te gaan naar oplossingen om te werken aan een fijne toekomst. Deze methode is waardevol voor meerdere krimpregio's, wat interessant is voor de nationale en Europese overheid. Daarom zal het partnerschap met deze nationale en Europese partijen vooral bestaan uit financieel en inhoudelijk draagvlak aan het mogelijk maken van deze methodiek en het inzetten op het verspreiden van de methode naar andere krimp- en anticipeerregio's.

Uiteraard heeft de lokale overheid (regio en gemeenten) ook een groot belang bij het genereren van een bewustwordingsproces over krimp bij haar inwoners. Ook het ontwikkelen van probleemeigenaarschap bij bewoners en het aanjagen van bewoners om zelf in actie te komen, is interessant voor gemeentelijke en regionale overheden. Deze aspecten zijn immers doelstellingen die terugkomen op de bestuurlijke anticipeeragenda's. Toch is het voorstel om de rol van de lokale overheden beperkt te houden in het spel. Dit zodat bewoners en lokale partners écht de kans krijgen zich onafhankelijk van bestuurlijke agenda's op te stellen. Ideaal gezien gebeurt dit als de lokale overheid zich op de achtergrond houdt, maar wel steunt, financiert en faciliteert.

Jan Gebbink is boer en succesvol ondernemer in Vragender. Niet alleen is hij een van de drijvende krachten achter het bottom-up geïnitieerde windmolenpark in de regio, tevens is hij een van de initiatiefnemers van de Zwarte Cross. Tijdens een gesprek met hem is afgetast hoe bijzondere Achterhoekers als hijzelf een ambassadeursrol voor het spel *Leve de Krimp!* kunnen vervullen.

“Het voorstel Leve de Krimp! heeft een zeer actueel vraagstuk als onderwerp. Het zet in op het denken vanuit kansen en niet vanuit problemen. En dat is bijzonder belangrijk om partijen in de Achterhoek enthousiast te maken en mee te krijgen.”

“Nu is alles gericht op groei in termen van ‘volume’ en ‘geld’, maar het is veel belangrijker om ‘anders groeien’ na te streven. Dit houdt in dat je duurzaamheid als uitgangspunt kiest en van daaruit kijkt naar hoe zaken, personen en organisaties elkaar kunnen versterken en aanvullen. Wanneer ik – als ondernemer – naar de toekomst kijk, geloof ik vooral in een gesloten ruil-economie. Vooral als het gaat om basisbehoeften zoals voeding, gezondheid, energie en natuur(omgeving).”

“Mijn eerste gedachte bij het voorstel Leve de Krimp! is dat er eerst een pilot moet komen, in een soort van vrijstaat, waarin de kern Vragender wel ‘model’ wil staan.”

4. TEAM EN KLANKBORD

Het kernteam van *Leve de Krimp!* bestaat uit Studio Papaver in samenwerking met We-Are-Amp. Grafisch Ontwerp. Om het project te voeden met specifieke en relevante kennis is een klankbordgroep samengesteld van experts uit aanvullende disciplines. De klankbordgroep heeft het project gevolgd en regelmatig voorzien van feedback, advies en commentaar.

Studio Papaver

Studio Papaver is een bureau voor stedenbouwkundig onderzoek en ontwerp. Het bureau is opgericht door Anne Seghers en Zineb Seghrouchni. Studio Papaver houdt zich bezig met vernieuwende manieren van stedelijke ontwikkeling. Hiertoe richt het bureau zich op het scherpstellen en formuleren van de ruimtelijk-maatschappelijke opgave, met sterke voelsprietten voor de actualiteit. Tevens zoekt Studio papaver naar een wisselwerking tussend top-down en bottom-up ambities, waarbij altijd nadrukkelijk gezocht wordt naar samenwerking met aanvullende disciplines. Studio Papaver staat voor een meer ‘zachte’ en ‘sensitieve’ soort stedenbouw, die altijd vertrekt vanuit het intens lezen van de stad. Ruimtelijk programma, lokale krachten, innovatieve processen en de factor tijd nemen steeds een belangrijke rol in binnen de aanpak van Studio Papaver.

We-Are-Amp

We-Are-Amp (2010) is een grafisch ontwerpstudio uit Den Haag opgericht door Tim Heijmans en Moniek Oerbekke. Het bureau heeft zich over de jaren verdiept in het ontwerpen middels visueel en redactioneel onderzoek. De voorliefde voor

krachtige beeldelementen en zorgvuldige typografie is altijd een leidraad in de uitwerkingen. Naast het werk in opdracht werkt We-Are-Amp met veel plezier in hun eigen zeefdrukkerij, waar de mogelijkheden van analoge grafische technieken onderzocht en beoefend worden.

Klankbord

Peter Scholten mba

[Scholten & van der Meij]

Maatschappelijke kosten baten analist

Peter Scholten is gespecialiseerd in probleemanalyse en waarderingsonderzoek. Hij heeft en blijft de methodiek van *Leve de Krimp!* voeden met kennis door het scherpstellen van het probleem, de waarde van een dergelijk project voor verschillende partijen en het rendement van de investering.

- www.scholtenvandermeij.com

Roy van Egmond

[Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport]

Algemeen economische achtergrond, gespecialiseerd in vergrijzing

Roy van Egmond is afkomstig uit Zeeuws-Vlaanderen, een van de drie krimpgebieden in Nederland. Hij heeft een algemeen economische bacheloropleiding en een masteropleiding rondom het thema vergrijzing. Binnen de rijksoverheid werkt hij aan het thema vergrijzing op het gebied van volksgezondheid. Roy heeft zowel de methodiek als het spel *Leve de Krimp!* ge-

voed met kennis over de toekomst van de vergrijzing in relatie tot beleid en bevolkingsdaling.

Martijn de Waal

[The Public Matters, The Mobile City]

Nieuwe Media

Martijn de Waal doet onderzoek naar en geeft advies over de rol van digitale media in de samenleving. Zijn specialisaties zijn nieuwe media en journalistiek nieuwe media en storytelling, en urban media en stedelijke cultuur. Samen met Michiel de Lange richtte hij in 2007 ook The Mobile City op, een denktank en onderzoeksplatform over de rol van digitale media in het stedelijk ontwerp. Vanuit die laatste expertise heeft Martijn *Leve de Krimp!* voorzien van commentaar over de rol, het effect en de toepassing van nieuwe media in een gebied met een lage bevolkingsdichtheid.

- www.thepublicmatters.eu

- www.themobilecity.nl

Kars Alfrink

[Hubbub]

Interaction en game design

Kars is game en interaction designer en mede-oprichter van Hubbub, een ontwerpstudio waarin nieuwe games worden ontwikkeld voor sociale en organisatorische verandering. Dankzij de expertise van Kars is een goede opzet en werking van het spel *Leve de Krimp!* ontwikkeld. De klankbordsessies met Kars leverden ook input over het effect van een dergelijk spel.

- www.whatsthehubbub.nl

Jan Bart Wilschut

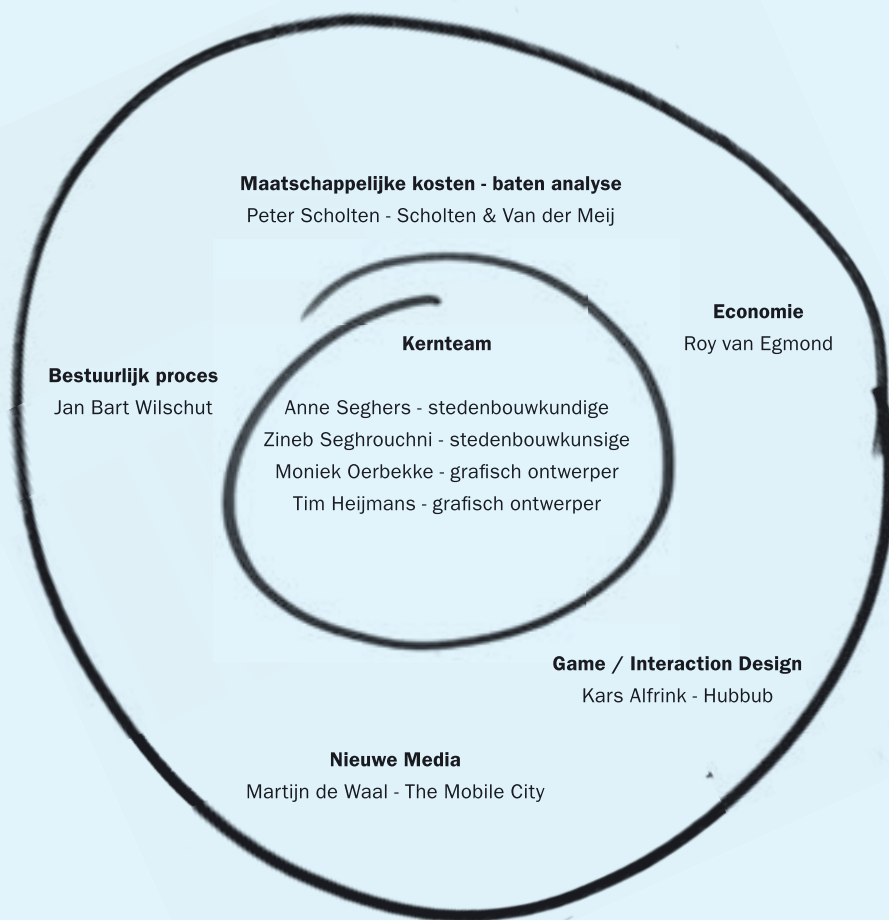
[wethouder Doetinchem]

Politicooloog

Als voormalig directeur van de Regio Achterhoek en huidig wethouder van

Doetinchem heeft Jan Bart *Leve de Krimp!* kunnen voorzien van lokale kennis met betrekking tot bestuurlijke processen, anticiperen op krimp en heeft hij het kernteam geholpen aan lokale contacten voor de pilot.

Team- en klankbordleden schema

De rol van de ontwerper

Bij het thema bevolkingsdaling en de zoektocht naar oplossingen of manieren om ermee om te gaan is het niet altijd voor de hand liggend om meteen de fysieke ruimte in te vullen of vorm te geven. Net als bij veel andere maatschappelijke thema's zal het eerder gaan om een procesver-nieuwing of (mentaliteits) verandering. Uiteindelijk hebben deze veranderingen, wanneer ze eenmaal op gang zijn gekomen en de koers ervan bepaald is, hun weerslag op de ruimte. Dat is wanneer een nieuwe ruimtelijke opgave zich voordoet. Als ontwerper kun je wachten tot 'de nieuwe' ruimtelijke opgave zich aandient. Of je kunt aan de voorkant van een passende ontwerpogave zitten en bijdragen aan de formulering ervan. Dit gaat gepaard met een nauwe samenwerking met aanvullende disciplines en aan tafel schuiven bij verschillende partijen. Ook bij partijen die minder voor de hand liggen en traditionele partijen zoals overheden. De ontwerper bevindt zich dus veel meer aan de voorkant van de opgave, waarbij hij de opgave soms volledig formuleert, soms enkel scherpstelt of aanvult, maar altijd als pro-actieve (mede-)initiatiefnemer.

Peter Scholten

“Het oplossen van een probleem begint met de erkenning ervan. Maar dat is nog niet genoeg. De fietser die tegen een berg op fietst kan de berg pas overwinnen als hij ervan geniet. En met een goede voorbereiding kan dat. Leve de Krimp! neemt afscheid van het slachtoffergedrag en zorgt uiteindelijk voor een plezierige tocht”

Roy van Egmond

“Leve de Krimp! schetst een realistisch beeld van de vergrijsde toekomst die we tegemoet gaan. We leven langer, dat is mooi. We krijgen later en minder kinderen, dat is een keuze waar we allemaal tevreden mee lijken te zijn. Maar dat brengt ook uitdagingen en kansen met zich mee. Leve de Krimp! zet aan tot het benutten hiervan.”

Martijn de Waal

“Het mooie aan dit project vind ik de geïntegreerde aanpak. Het spel speelt zich grotendeels af op internet, maar fysieke bijeenkomsten en campagnes in de lokale media worden ingezet om het publiek te mobiliseren, het spel aan te jagen en de resultaten van de game weer te communiceren. De eigenschappen van deze verschillende settings worden zo goed op elkaar afgestemd, en hiermee wordt het draagvlak voor de game ook groter.”

Kars Alfrink

“Als ontwerper van games voor sociale vraagstukken met een fascinatie voor stedelijkheid ben ik zeer gecharmeerd van Studio Papaver’s benadering. Ze kiezen er nadrukkelijk voor om hun repertoire te verrijken met methodes uit aanpalende disciplines—zoals game design—maar wel op een manier die zinvolle en betekenisvolle oplossingen oplevert. Vanuit mijn eigen praktijk weet ik dat games een krachtige manier kunnen zijn om het generatieve potentieel van mensen aan te spreken. Studio Papaver begrijpen dit ook, en hebben hun ontwerp op zo’n manier vorm gegeven dat het op een speelse, menselijke manier een zinvolle bijdrage kan leveren aan de uitdagingen waar krimp-regio’s mee geconfronteerd worden.”

Jan Bart Wilschut

“In ons proces tot succesvol anticiperen op de krimp en de vergrijzing die onze regio tegemoet gaat is het van belang om de Achterhoeker mee te krijgen. Er is zoveel energie in onze regio, aan initiatieven, ondernemingen en kennis, dat moet aangeboord worden. Leve de Krimp! is een geweldige en vernieuwende manier om op een speelse en vooral ook positieve manier het krimpvraagstuk te agenderen. Zo worden mensen verleid om mee op weg te gaan naar de toekomst, hun toekomst.”

5. COLOFON

Titel: *Leve de Krimp!*

Datum: maart 2011

Auteur: Studio Papaver

www.studiopapaver.com

Stedelijk Ontwerp // Onderzoek
// Theorie

i.s.m We-Are-Amp Grafisch Ontwerp
www.we-are-amp.com

Leve de Krimp! is bedacht en uitgevoerd door Studio Papaver, bureau voor stedelijk onderzoek, ontwerp en theorie. Hiervoor is nauw samengewerkt met We-Are-Amp, grafisch ontwerp. Het onderzoeksproject is gestart en ontwikkeld binnen de Studio for Unsolicited Architecture, Design and E-culture. In een periode van zeven maanden is een ongevraagd advies met betrekking tot het maatschappelijk urgente thema krimp, omgezet in gevraagd advies, in de vorm van dit bidbook.

Het project is mogelijk gemaakt door bijdragen van het Nederlands Architectuur Instituut, het Ministerie van Infrastructuur en Milieu en het Stimuleringsfonds voor Creatieve Industrie.

Tenzij anders vermeld behoren alle rechten op de inhoud gerelateerd aan het project *Leve de Krimp!*, zoals tekst, film, foto's en grafisch materiaal toe aan Studio Papaver en We-Are-Amp. De rechten van de foto's van de vier personages in 2039 behoren tot INDYMAH [www.indymah.eu]. Niets uit deze uitgave mag in enige vorm of op enige wijze worden verveelvoudigd, verspreid, openbaar gemaakt of opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand – fotocopie en digitale vermenigvuldiging in begrepen – zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Studio Papaver.

6. BRONNEN

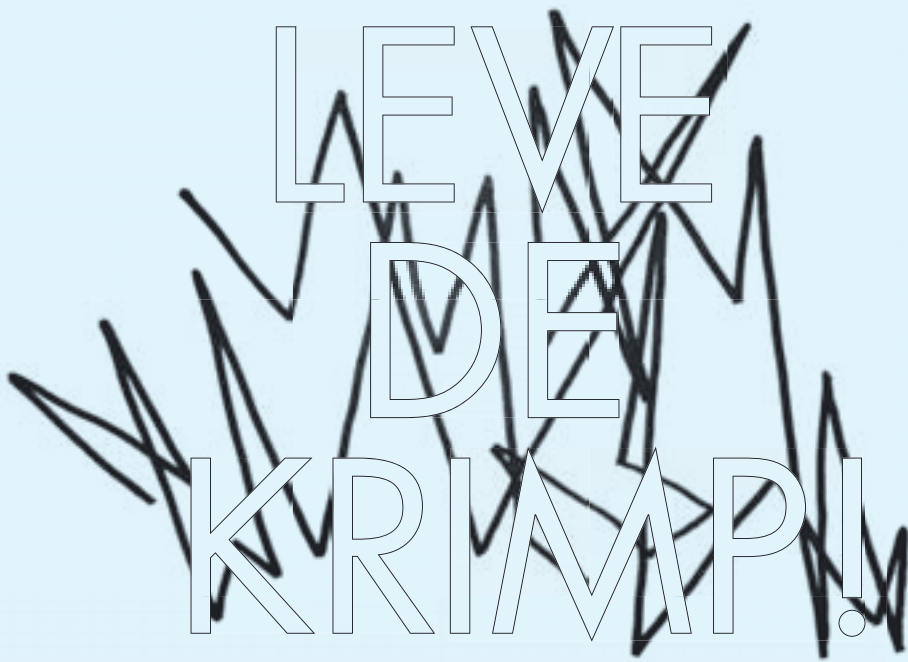
1.
Advies Bevolkingskrimp benoemen en benutten, maart 2011, Sociaal-Economische Raad
- www.ser.nl

2.
Alternate Reality Game World Without Oil
- <http://worldwithoutoil.org>
- http://en.wikipedia.org/wiki/World_Without_Oil

3.
Krimpgame, ontwikkeld door Tygron
- www.tygron.nl/producten/krimpgame/

2039

LEVE
DE
KRIAMPI!

2013